

Fundusze Europejskie

na Mazowszu

nr 3 | 2022

Rozmowy z Elisą Ferreira
i Emmą Toledano Laredo
z Komisji Europejskiej

Program Fundusze Europejskie
dla Mazowsza 2021-2027

fol. Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego

fol. Freepik

fol. Grzegorz Plaskowski

6

Unia przyspieszy zieloną i cyfrową transformację

Musimy szybko uporać się ze wszystkimi sprawami związanymi z kryzysem, aby móc skupić się na głównym celu polityki, jakim jest wspieranie spójności regionów – mówi ELISA FERREIRA, europejska komisarz ds. spójności i reform.

13

Miliardy dla Mazowsza

Fundusze Europejskie dla Mazowsza – nowy program regionalny na lata 2021-2027 – zostanie w pełni uruchomiony w 2023 r. Nowością będzie w nim to, że słabiej rozwinięta część województwa uzyskała dostęp do ponadregionalnego instrumentu skierowanego do Polski Wschodniej.

36

Przypomniane dziedzictwo olenderskie

W Skansenie Osadnictwa Nadwiślańskiego w Więzeminie Polskim kultywowana jest pamięć o mieszkających na Mazowszu olendrach. Podejmowane tu działania pomagają budować tożsamość lokalną i wyjaśniać nadwiślańskie dziedzictwo kulturowe.

3 | Wstęp

6 | Unia przyspieszy zieloną i cyfrową transformację

10 | Wyzwania na miarę czasów

13 | Miliardy dla Mazowsza

21 | Innowacyjny region

26 | Nowa jakość zabawek

28 | Rehabilitacja mięśni dna miednicy

31 | SENSEAS szansą na lepsze życie

34 | Ubrania z alarmem

36 | Przypomniane dziedzictwo olenderskie

40 | Świt na cały dzień

Magazyn Informacyjny Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2014-2020 jest wydawany na zlecenie Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych (MJWPU) w Warszawie ul. Jagiellońska 74, 03-301 Warszawa tel.: 22 542 27 21, faks: 22 698 31 44, e-mail: p.gutowska@mazowia.eu www.funduszedlamazowsza.eu, www.mazowia.eu

ISSN 2391-4629, egzemplarz bezpłatny

Nakład: 3000 egzemplarzy

Magazyn jest współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego

Redakcja MJWPU:

Beata Rzymowska, Paulina Gutowska-Jarosz, Agata Krzysztofik, Dariusz Panasiuk, Anna Penda, Agnieszka Zalewska

Opracowanie: Smartlink Sp. z o.o.

Redakcja: Jerzy Gontarz, Agata Rokita

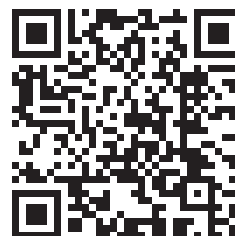
Projekt graficzny i skład: Maciej Pachowicz

Korekta: Dariusz Stryniak

Druk: Drukma

Koncepcja i realizacja okładki:

Kamila Milewska

Magazyn możesz też przeczytać w wersji mobilnej: <https://funduszenamazowsza.eu/>

fot. Panattoni/MWPJ

Szanowni Państwo,

znajdujemy się w przełomowym momencie dla rozwoju Mazowsza. Przed nami kolejne możliwości, które przyniesie program regionalny Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 z ponad 9 mld zł dofinansowania z Unii Europejskiej. Jest to ogromna szansa dla nas wszystkich na skorzystanie z efektów tysięcy inwestycji infrastrukturalnych, biznesowych, społecznych, edukacyjnych i wspierających mazowiecki rynek pracy. Będzie to program inny niż obecny, z oddzielną pulą środków dla Warszawy i sąsiednich powiatów tworzących region warszawski stołeczny oraz pozostałej części naszego województwa. Co więcej, wsparciem dla mieszkańców stąbiej rozwiniętego obszaru mazowieckiego regionalnego będą po raz pierwszy projekty realizowane w ramach programu skierowanego do Polski Wschodniej.

Przed jakimi wyzwaniami stoi Mazowsze? Jakie dziedziny będą miały kluczowe znaczenie w najbliższych latach? Tego dowiecie się Państwo z najnowszego numeru magazynu „Fundusze Europejskie na Mazowszu”. Jednym z filarów budowy odpornych gospodarek jest dbałość o środowisko i efektywne korzystanie z zasobów naturalnych. Właśnie taki kierunek stoi u podstaw strategii Europejskiego Zielonego Ładu, której realizacja będzie miała jednocześnie duży wpływ na zdrowie nas wszystkich. W dalszym ciągu ważne miejsce zajmuje informatyzacja usług oraz działania na rzecz ograniczenia wykluczenia cyfrowego mieszkańców, zwłaszcza spoza dużych ośrodków miejskich. To oczywiście tylko wybrane zagadnienia poruszane w tym numerze.

Lektura magazynu to okazja do spojrzenia w przyszłość. Nie zapominamy jednak o efektach dotychczas dofinansowanych projektów, których tylko w ciągu kilku ostatnich lat jest już ponad 5,6 tysiąca! Dzięki temu powstało na przykład innowacyjne rozwiązanie do diagnostyki autyzmu u dzieci, z wykorzystaniem metody monitorowania ruchu oczu, czy też nowoczesny system do rehabilitacji mięśni dna miednicy u kobiet. Czy odzież robocza noszona przez pracowników z branży budowlanej może wykrywać przewody pod napięciem? Chociaż brzmi to dość abstrakcyjnie, dzięki funduszom europejskim jest jak najbardziej możliwe. Wsparcie projektów biznesowych to jednak nie wszystko. Efekty pomocy z Unii Europejskiej widoczne są również w obszarze dziedzictwa kulturowego. Tak jest chociażby w przypadku Skansenu Osadnictwa Nadwiślańskiego w Więczmieńskim w okolicach Płocka, gdzie znajduje się największa w kraju kolekcja pamiątek po olendrach, którzy przybyli na te tereny z Flandrii, Fryzji oraz Niemiec w okresie od XVII do połowy XIX w.

Zachęcam Państwa do zapoznania się z tymi i pozostałymi tematami poruszonymi w najnowszym numerze magazynu. Zapraszam również do udziału w 12. Forum Rozwoju Mazowsza, które odbędzie się 6-7 grudnia w Warszawie. Tegoroczna edycja wydarzenia będzie okazją do dyskusji o tym, co było i co dopiero przed nami, a także skorzystania z szerokiej oferty aktywności w ramach trzech stref tematycznych: Strefy Rozwoju Mazowsza, Strefy Zdrowia oraz – po raz pierwszy – Strefy Młodych skierowanej do uczniów, studentów i osób na co dzień z nimi pracujących.

Zapraszam do lektury. Do zobaczenia podczas Forum Rozwoju Mazowsza!

Mariusz Frankowski

Dyrektor Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych

FORUM ROZWOJU
MAZOWSZA
#FEnomenUE

Forum Rozwoju Mazowsza

forumrozwojumazowsza.pl

12. Forum Rozwoju Mazowsza

Centrum Konferencyjne
Stadion Legii Warszawa

6-7

grudnia
2022

Największe bezpłatne wydarzenie poświęcone Funduszom Europejskim!

ZAREJESTRUJ SIĘ
JUŻ TERAZ!

- 2 sceny, 18 debat i ponad 80 prelegentów
- interaktywna przestrzeń do wymiany wiedzy i doświadczeń
- ponad 40 partnerów z ofertą warsztatów, konsultacji, pokazów i symulacji
- 3 strefy tematyczne: **Strefa Rozwoju Mazowsza**, **Strefa Zdrowia** i po raz pierwszy – **Strefa Młodych** skierowana do uczniów, studentów i osób na co dzień z nimi pracujących
- 4 strefy prezentacyjno-warsztatowe

ORGANIZATOR:

PATRONAT HONOROWY:

Marszałek
Województwa
Mazowieckiego

Komisja
Europejska

Ministerstwo Funduszy
i Polityki Regionalnej

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Wydarzenie współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

PROGRAM

6 grudnia

Strefa Rozwoju Mazowsza		Strefa Młodych	
10.00-10.50	Uroczyste otwarcie wydarzenia oraz prezentacja programu regionalnego „Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027”		
11.00-11.50	Przyszłość zaczyna się DZIŚ – Mazowsze i Unia Europejska do 2030 roku <i>Debata</i>	11.00-11.50	Dlaczego osoby z pokolenia Z nie chcą być liderami? <i>Debata</i>
12.10-13.00	Co słyszać w regionie? Rozwój lokalny dzięki funduszom europejskim <i>Debata</i>	12.00-12.50	Akcja: akceleracja, czyli wsparcie dla początkujących w biznesie <i>Debata</i>
13.10-14.00	Progres czy regres? Wyzwania i trendy w opiece medycznej <i>Debata</i>	13.00-13.50	Rozwój lokalny dzięki zaangażowaniu młodych osób <i>Debata</i>
14.00-14.50	Innowacje w medycynie – odpowiedź na wyzwania cywilizacyjne <i>Wystąpienia</i>	14.00-14.50	Studia za granicą – ciekawy przerwany, czy bank możliwości? <i>Debata</i>
15.00-16.00	Uroczyste rozstrzygnięcie konkursu Lider Ochrony Zdrowia	15.00-16.00	Klub Innowacji UW <i>Wystąpienia oraz debata</i>

7 grudnia

Strefa Rozwoju Mazowsza		Strefa Młodych	
10.00-10.50	Otwarcie 2. dnia wydarzenia Zielone miasta przyszłości – planujemy czy realizujemy? <i>Debata</i>	10.00-10.50	Otwarcie 2. dnia wydarzenia Czy potrafisz ochronić swoje dane? <i>Debata</i>
11.00-11.50	Stabilność czy ryzyko? Skok na wyższy poziom gospodarki <i>Debata</i>	11.00-11.50	Uniwersytet szkołą przedsiębiorczości? <i>Debata</i>
12.00-12.50	Zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży – plan dla Mazowsza <i>Debata</i>	12.00-12.50	Innowacje w edukacji – Jak to zrobić mądrze? <i>Debata</i>
13.00-13.50	Zrównoważony rozwój. Szansa czy ograniczenie dla rozwoju turystyki? <i>Debata</i>	13.00-13.50	Od wolontariatu do zawodowego pomagania <i>Debata</i>
14.00-14.50	A może dałoby się inaczej? – Cyfryzacja w praktyce <i>Debata</i>	14.00-14.50	Nie ma Planu B – Młodzi dla klimatu <i>Debata</i>
15.00	Podsumowanie wydarzenia		

* Organizator zastrzega sobie możliwość wprowadzenia zmian w programie

Musimy szybko uporać się ze wszystkimi sprawami związanymi z kryzysem, aby móc skupić się na głównym celu polityki, jakim jest wspieranie spójności regionów, które najbardziej jej potrzebują, oraz na budowaniu zielonej, cyfrowej i odpornej przyszłości – mówi ELISA FERREIRA, europejska komisarz ds. spójności i reform.

Elisa Ferreira z prezydentem Rafałem Trzaskowskim, marszałkiem Adamem Struzikiem i Younous Omarjee z Parlamentu Europejskiego / fot. Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego

Unia przyspieszy zieloną i cyfrową transformację

Choć nowa perspektywa już dawno się zaczęła, pieniądze jeszcze do beneficjentów nie płyną. Kiedy możemy się spodziewać zakończenia negocjacji europejskich programów, co z kolei umożliwiłoby uruchomienie pierwszych naborów?

Negocjacje dotyczące polskich programów na poziomie krajowym (zarządzanych przez ministerstwa), współfinansowanych w ramach polityki spójności, zakończyły się pomyślnie i wszystkie zostały już przyjęte. Nadal trwają dyskusje nad treścią programów regionalnych. Ich zakończenie planowane jest przed końcem roku. Konkursy mogą być w zasadzie ogłoszone przed przyjęciem programów dla tych działań, które zostały już uzgodnione z Komisją w trakcie negocjacji. Ponadto wydatki są kwalifikowalne od 1 stycznia 2021 r., więc projekty, które rozpoczęły się po tej dacie, mogą być finansowane.

W jakim stopniu pandemia COVID-19 i późniejszy poważny kryzys związany z inwazją Rosji na Ukrainę wpłynęły na politykę spójności?

Wydarzenia te dotknęły w pierwszej kolejności całą Unię Europejską. Były to nieoczekiwane wstrząsy o asymetrycznych

konsekwencjach. Dlatego Komisja zadziałała bardzo szybko przy obu kryzysach, tak by fundusze spójności mogły złagodzić ich gospodarcze i społeczne skutki w państwach członkowskich, regionach i pomóc mieszkańcom. Zaproponowane przez Komisję w ramach polityki spójności Inicjatywy inwestycyjne w odpowiedzi na koronawirusa (CRII i CRII+), mające na celu zapewnienie dodatkowej płynności budżetowej, a także elastyczności i uproszczeń, pozwoliły Polsce na wsparcie około 2,5 mln przedsiębiorstw, w tym 2 mln osób prowadzących działalność gospodarczą na własny rachunek.

Polska dokonała realokacji niewykorzystanych środków do sektorów najbardziej dotkniętych pandemią, takich jak ochrona zdrowia (860 mln euro na ratownictwo medyczne, respiratory) lub małe i średnie przedsiębiorstwa (1,1 mld euro), na łagodzenie negatywnych skutków społecznych (930 mln euro), sprzęt do zdalnego nauczania i infrastrukturę szerokopasmową (162 mln euro). Ogółem w 16 regionalnych i 4 krajowych programach operacyjnych przesunięto na te cele 2,24 mld euro. MŚP i sektor ochrony zdrowia otrzymały dalsze wsparcie w ramach Pomocy na rzecz odbudowy spójności oraz terytoriów Europy (REACT-EU). Ten nowy instrument zwiększył środki na działania związane

z reagowaniem na kryzys i naprawę jego skutków oraz stworzył pomost do okresu programowania 2021-2027. Finansowanie REACT było całkowicie nowe: stanowiło uzupełnienie programów na lata 2014-2020 i jednocześnie zwiększyło alokację na spójność w latach 2021-2027.

Bardzo ważne jest, aby to nadzwyczajne wsparcie ze środków unijnych było znane polskim obywatelom. Na przykład programy krajowe, takie jak Cyfrowa gmina czy Mój prąd, były w 100 proc. finansowane z REACT-EU.

Po brutalnej rosyjskiej agresji na Ukrainę Komisja natychmiast podjęła działania w celu uruchomienia wsparcia finansowego dla państw członkowskich przyjmujących uchodźców wojennych. Wspaniały przykład dała Polska i jej mieszkańcy. Tak więc po raz kolejny w rekordowym tempie zaledwie kilku tygodni zmieniliśmy zasady polityki spójności i przyjęliśmy ten wosny pakiet wsparcia – Działanie na rzecz uchodźców w Europie (CARE) – zapewniający większą elastyczność w wykorzystaniu funduszy i dodatkową płynność. Dla Polski oznaczało to szybkie prefinansowanie w wysokości 560 mln euro w ramach REACT-EU.

Równocześnie pojawiały się inne problemy na dużą skalę – wysokie ceny energii, deficyt surowców i brak pracowników. Wszystkie te czynniki zwiększały całkowity koszt projektów i opóźniały realizację założonego harmonogramu – dlatego potrzebne było nowe rozwiązanie. Dzięki trzeciemu elementowi pakietu CARE – Elastycznej pomocy dla terytoriów (FAST-CARE), który został przyjęty w październiku, zmieniliśmy zasady dla obu okresów programowania: 2014-2020 oraz 2021-2027. Niedawno zapowiedziałam więcej dodatkowych pieniędzy na złagodzenie skutków kryzysu energetycznego dla przedsiębiorstw, pracowników i gospodarstw domowych.

Musimy szybko uporać się ze wszystkimi sprawami związanymi z kryzysem, aby móc skupić się na głównym celu polityki, jakim jest wspieranie spójności regionów, które najbardziej jej potrzebują, oraz na budowaniu zielonej, cyfrowej i odpornej przyszłości.

Czy w perspektywie 2021-2027 w większym stopniu zostanie zastosowane elastyczne podejście do przyspieszenia dystrybucji środków unijnych?

Dystrybucja funduszy w ramach polityki spójności w perspektywie 2021-2027 opiera się na zarządzaniu dzielonym pomiędzy Komisję i każde państwo członkowskie. Beneficjenci otrzymują fundusze od instytucji zarządzających poszczególnymi programami. Oznacza to, że wewnętrzne procedury Polski odgrywają istotną rolę w procesie wydatkowania. Co więcej, refundacja środków przez Komisję Europejską związana jest również ze spełnieniem tzw. warunków dopuszczających, czyli zbioru zasad zapewniających wydatkowanie funduszy w sposób efektywny i zgodny z wartościami leżącymi u podstaw Unii Europejskiej.

Jednocześnie Komisja wyciągnęła wnioski z poprzedniego okresu programowania i wprowadziła 75 uproszczeń do przepisów na lata 2021-2027 regulujących realizację polityki spójności (Rozporządzenie w sprawie wspólnych przepisów). Na przykład wprowadzono łagodniejsze mechanizmy sprawozdawczości i kontroli. Państwa członkowskie zostały zachęczone do znacznie częstszego korzystania z opcji kosztów uproszczonych.

Kolejnym elementem w kontekście uproszczenia jest przyjęty niedawno Pakiet elastycznej pomocy dla terytoriów (FAST-CARE), o którym wspominałam wcześniej, mający na celu przeciwdziałanie skutkom wojny. Środki te obejmują współfinansowanie ze strony UE w wysokości do 100 proc. do połowy 2024 r. dla priorytetów w ramach programów promujących społeczno-ekonomiczną integrację obywateli państw trzecich. Przyczyniają się również do złagodzenia opóźnień w realizacji projektów finansowanych przez UE z okresu 2014-2020, spowodowanych skumulowanym efektem pandemii COVID-19 oraz wysokimi kosztami energii, niedoboru surowców i siły roboczej, zaistniałych wskutek wojny, poprzez umożliwienie przeniesienia części realizacji na okres 2021-2027.

**BARDZO WAŻNE JEST, ABY TO
NADZWYCZAJNE WSPARCIE
ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH
BYŁO ZNANE POLSKIM
OBYWATELOM. NA PRZYKŁAD
PROGRAMY KRAJOWE,
TAKIE JAK CYFROWA GMINA
CZY PROGRAM MÓJ PRĄD,
BYŁY W 100 PROC.
FINANSOWANE Z REACT-EU**

Znaczna część funduszy ma zostać przeznaczona na projekty wpisane w strategię Europejskiego Zielonego Ładu, jednak kryzys energetyczny związany z wojną w Ukrainie sprawił, że osiągnięcie celów klimatycznych w zaplanowanym terminie stoi pod dużym znakiem zapytania. Czy wpłynie to na podział funduszy europejskich w ramach polityki spójności?

Obecna sytuacja uzmysłowiła nam wszystkim, że UE powinna dążyć do uniezależnienia się od paliw z Rosji. Dlatego zielona transformacja stała się celem o jeszcze większym

znaczeniu. Nie chodzi tylko o klimat i gospodarkę, ale także o nasze bezpieczeństwo.

Krótkoterminowe działania nadzwyczajne mające na celu dywersyfikację i zabezpieczenie źródeł energii nie powinny utrudniać realizacji naszych średnio- i długoterminowych celów klimatycznych. Fundusze polityki spójności będą nadal wspierać zieloną transformację Polski. 17,9 mld euro zostanie zainwestowane w odnawialne źródła energii i gospodarkę o obiegu zamkniętym, aby zmniejszyć emisję gazów cieplarnianych. Wsparcie w wysokości 20 mld euro przeznaczone będzie na dekarbonizację sektora transportu, inwestycje w kolej, czysty transport publiczny i paliwa zeroemisyjne oraz rozwój transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T).

Pięć regionów najbardziej dotkniętych negatywnymi skutkami przejścia na gospodarkę neutralną klimatycznie (województwa: śląskie, wielkopolskie, dolnośląskie, łódzkie i małopolskie) otrzyma 3,85 mld euro z Funduszu na rzecz sprawiedliwej transformacji.

„KOMISJA ZADZIAŁAŁA BARDZO SZYBKO W CZASIE KRYZYSÓW, BY FUNDUSZE SPÓJNOŚCI MOGŁY ZŁAGODZIĆ ICH GOSPODARCZE I SPOŁECZNE SKUTKI W PAŃSTWACH CZŁONKOWSKICH

Należy skupić się na szybkiej dekarbonizacji polskiego miksu energetycznego. Zielona energia jest bardziej odporna na zaburzenia geopolityczne.

Nadal dominują dotacje jako forma wsparcia realizacji projektów. Czy rola pożyczek jeszcze wzrośnie?

Znacząco wzrośnie rola i udział instrumentów finansowych. Polska będzie jednym z pięciu krajów planujących zwiększenie alokacji na ten cel (o ok. 40 proc.), przez co po raz pierwszy będzie ona wyższa od średniej unijnej. Wzrośnie znaczenie instrumentów finansowych połączonych z dotacjami w ramach jednej operacji. Rozwiązanie to będzie polegało na możliwości umorzenia części pożyczonego kapitału czy odsetek, co spowoduje, że produkty te staną się atrakcyjniejsze, szczególnie dla przedsiębiorców, którzy szukają alternatywy dla rosnącego oprocentowania kredytów komercyjnych.

Strategia „od pola do stołu” wyznacza ambitne kamienie milowe, które mają zostać osiągnięte do 2030 r., np. 25 proc. gruntów rolnych ma być przeznaczonych na uprawy ekologiczne, a stosowanie pestycydów ograniczone o 50 proc. Jakie instrumenty i zachęty dla przedsiębiorców mogą wygrać z maksymalizującym zysk podejściem do produkcji żywności?

Przejście na zrównoważony rozwój daje szansę uzyskania „premię za pierwszeństwo” przez wszystkich uczestników łańcucha żywnościowego. Wspólna Polityka Rolna (WPR) jest kluczowym narzędziem wspierającym rolników w przejściu na zrównoważony system żywnościowy.

Projekt reformy WPR z 2018 r. skupił się na zrównoważonym rozwoju i ściśle łączy wsparcie z WPR z regulacjami dotyczącymi środowiska, klimatu i bezpieczeństwa żywności. Nowe przepisy pozwolą również państwom członkowskim na finansowanie praktyk rolniczych wymagających zrównoważonego stosowania pestycydów poprzez plany strategiczne WPR. W ramach tych planów na okres 2023-2027 mamy do dyspozycji łącznie 261 mld euro, z czego część zostanie wykorzystana na wsparcie zrównoważonych praktyk rolniczych korzystnych dla środowiska. W ramach nowej Wspólnej Polityki Rolnej państwa członkowskie mogą korzystać z programów ekologicznych (co najmniej 48,5 mld euro na lata 2023-2027) oraz interwencji w zakresie zarządzania środowiskiem i klimatem w ramach rozwoju obszarów wiejskich (co najmniej 21,4 mld euro na lata 2023-2027). Poprzez usługi doradztwa rolniczego w ramach WPR państwa członkowskie muszą również oferować rolnikom doradztwo w zakresie zrównoważonego stosowania pestycydów, innowacji, technologii cyfrowych oraz zrównoważonego zarządzania substancjami odżywczymi.

W ubiegłym roku Komisja opublikowała plan działania UE w zakresie rolnictwa ekologicznego, który oferuje zestaw inicjatyw mających na celu pobudzenie popytu na produkty ekologiczne, budowanie zaufania konsumentów do systemu ekologicznego oraz stymulowanie ekologicznych zamówień publicznych. Nowy plan działania na rzecz rolnictwa ekologicznego będzie towarzyszył rozwojowi sektora rolnictwa i akwakultury oraz uzupełni działania państw członkowskich w celu stymulowania produkcji, przetwarzania i popytu konsumentów na produkty ekologiczne.

W UE średnia emisja CO₂ z nowych samochodów ma zostać zmniejszona o 55 proc. do 2030 r., a do 2035 r. o 100 proc. (zgodnie z propozycją Komisji będącą obecnie w fazie rozmów trójstronnych). Jakie rozwiązania na poziomie europejskim będą wspierać ten cel?

Na poziomie UE istnieje już kilka instrumentów finansowych, które można wykorzystać do wsparcia tej zmiany i zapewnienia wykwalifikowanej siły roboczej gotowej na ekologiczną i cyfrową transformację, w tym Fundusz Sprawiedliwej Transformacji,

Europejski Fundusz Społeczny Plus lub Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności. Ponadto w zaktualizowanej strategii przemysłowej zainicjowano ścieżkę przejściową dla ekosystemu mobilności, aby wspierać przemysł motoryzacyjny w ekologicznej i cyfrowej transformacji poprzez proces oparty na współtworzeniu.

Inne ukierunkowane inicjatywy polityczne obejmują przegląd Dyrektywy w sprawie energii odnawialnej i Dyrektywy w sprawie opodatkowania energii, nowy system handlu uprawnieniami do emisji dla transportu drogowego i budynków, a także proponowane rozporządzenie w sprawie infrastruktury paliw alternatywnych, które ma na celu zapewnienie niezbędnej infrastruktury do ładowania i tankowania.

W Polsce inwestycje transportowe będą koncentrować się na zrównoważonym transporcie, w tym na kolei, transporcie intermodalnym oraz publicznym transporcie miejskim i wiejskim. Wszystkie inwestycje w transport miejski w każdym mieście powyżej 100 tys. mieszkańców będą musiały być poparte planami zrównoważonej mobilności miejskiej, mającymi na celu ograniczenie emisji oraz szersze wykorzystanie transportu publicznego i innych bezemisyjnych form mobilności, takich jak korzystanie z rowerów. Na obszarach miejskich nie przewiduje się wsparcia na budowę nowych dróg ani parkingów. W związku z tym nie będzie dofinansowywany zakup autobusów ani innych pojazdów z silnikiem diesla. Programy na lata 2021-2027 umożliwią większe inwestycje w infrastrukturę do ładowania i tankowania pojazdów elektrycznych i wodorowych, zwłaszcza na obszarach miejskich i wzdłuż szlaków TEN-T.

Wśród liderów innowacji znajdują się cztery państwa członkowskie, których wyniki przekraczają 125 proc. średniej UE. W kolejności alfabetycznej są to Belgia, Dania, Finlandia i Szwecja. Polska zaliczana jest do wschodzących innowatorów. W jakim stopniu polityka spójności może pomóc nam zmniejszyć dystans do najlepszych?

Polska ma rzeczywiście sporo do zrobienia, jeśli chodzi o wyniki w zakresie innowacyjności. W ramach Umowy Partnerstwa 2021-2027 planowane są znaczące inwestycje w badania i innowacje.

Fundusze unijne zostaną wykorzystane do zwiększenia oferty innowacyjnych rozwiązań w sektorach nauki i biznesu oraz do stymulowania współpracy między nimi, co pozwoli na szybsze wdrażanie innowacyjnych rozwiązań i lepsze rozpowszechnianie innowacji. To może pomóc słabiej rozwiniętym polskim regionom w nadrobieniu zaległości. Ważną rolę w tym procesie będą odgrywać kompetencje. Fundusze spójności zasilą kwotę prawie 13 mld euro działania uczelni i przedsiębiorstw w zakresie badań i innowacji oraz podniesienia innowacyjności i kompetencji MŚP, w oparciu o koncepcję inteligentnych specjalizacji i transformacji przemysłowej. Strategie inteligentnych specjalizacji są doskonałym narzędziem, które wyznacza

FUNDUSZE UNIJNE ZOSTANĄ
WYKORZYSTANE TAKŻE
DO ZWIĘKSZENIA OFERTY
INNOWACYJNYCH ROZWIĄZAŃ
W SEKTORACH NAUKI I BIZNESU
ORAZ DO STYMULOWANIA
WSPÓŁPRACY MIĘDZY NIMI

podstawy dla inwestycji w ramach polityki spójności mających na celu podniesienie poziomu produktywności i przyspieszenie rozwoju gospodarek regionalnych oraz promowanie partnerstw międzyregionalnych w europejskich łańcuchach wartości.

Sytuacja województwa mazowieckiego w perspektywie unijnej 2021-2027 będzie specyficzna. Z jednej strony mamy lepiej rozwinięty region warszawski obejmujący stolicę Polski i sąsiednie gminy, a z drugiej znacznie słabiej rozwinięty mazowiecki obszar regionalny. Jak zapewnić zrównoważony rozwój województwa z funduszy polityki spójności, aby wyróżnić się na tle innych regionów europejskich?

Mazowsze jest rzeczywiście szczególnym regionem, w którym dysproporcja między Warszawą a resztą województwa jest bardzo duża. Władze polskie podzieliły województwo na dwa odrębne regiony statystyczne NUTS: mazowiecki regionalny – słabiej rozwinięty, z 85-procentową stopą dofinansowania UE, oraz warszawski stołeczny – bardziej rozwinięty, z 50-procentową stopą dofinansowania UE. W związku z tym do każdej części regionu będzie kierowane określone wsparcie.

Jednocześnie należy pamiętać, że celem spójności jest zmniejszenie nierówności i pomoc regionom najsłabiej rozwiniętym w nadrobieniu zaległości. Musi się to odbywać w ramach strategii rozwoju określonych na właściwym poziomie i we właściwej skali. Oznacza to, że obszar mazowiecki regionalny powinien korzystać z pozytywnej dynamiki płynącej z Warszawy. Bardziej rozwinięte regiony mają obowiązek dyfuzji wzrostu do obszarów otaczających, odgrywania roli pionierów w nowych procesach i technologiach, które mogą być przejęte przez inne regiony.

Oba podregiony Mazowsza skorzystają też z programów krajowych. W Programie FEnIKS powiększono alokację na zrównoważony transport miejski, która będzie również przeznaczona na rozwój sieci metra w Warszawie. Z kolei region mazowiecki został objęty Programem Polska Wschodnia z ogólną alokacją 2,6 mld euro.

Dziękujemy za rozmowę.

fol. Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego

Emma Toledano Laredo z (od lewej) Gelu Călbăceanem (Dyrekcja Generalna ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Włączenia Społecznego), Christopherem Toddem (Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej), prezydentem Warszawy Rafałem Trzaskowskim i marszałkiem Adamem Struzikiem, Warszawa, styczeń 2022 r.

Wyzwania na miarę czasów

Mazowsze w pełni wykorzystuje członkostwo w UE, aby stać się miejscem, w którym żyje się lepiej, z dobrymi warunkami dla nowych inwestycji i rozwoju przedsiębiorczości – mówi Emma Toledano Laredo, dyrektor Wydziału ds. Polski w Dyrekcji Generalnej ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej Komisji Europejskiej.

Polska od 18 lat korzysta z polityki spójności UE. Jak przez ten czas zmieniły się cele tej polityki?

Zmieniło się ukierunkowanie inwestycji polityki spójności dla perspektywy 2021-2027 w porównaniu z perspektywą 2014-2020. Akcenty programów regionalnych są zróżnicowane w zależności od potrzeb i potencjału. Widzimy konieczność inwestowania w umiejętności obywateli, instytucji i przedsiębiorstw we wszystkich regionach, aby umożliwić procesy modernizacyjne i transformacyjne w całym kraju. Istnieje również potrzeba ukierunkowanego wsparcia, dotyczącego długotrwałych problemów strukturalnych na obszarach wiejskich i oddalonych, w postaci inwestycji w dostęp do usług publicznych (np. do transportu publicznego i opieki zdrowotnej) – w celu rozwiązania problemów związanych z migracją, szybkim starzeniem się społeczeństwa, edukacją i niedostat-

kiem siły roboczej itp. W porównaniu z poprzednim okresem finansowania należy położyć większy nacisk na transformację ekologiczną i cyfrową.

Jak ocenia Pani wpływ tej polityki na rozwój województwa mazowieckiego w porównaniu z innymi regionami?

W ciągu ostatnich 18 lat z pomocą funduszy polityki spójności Unii Europejskiej region mazowiecki przekształcił się w kwitnące centrum biznesu i kultury. Liczby mówią same za siebie – Mazowsze jako pierwszy polski region przekroczyło 75 proc. średniej unijnej PKB na mieszkańca i weszło do kategorii regionów bardziej rozwiniętych. Zrealizowano tu wiele ważnych inwestycji – nie tylko z punktu widzenia gospodarki regionu, ale przede wszystkim ułatwiających codzienne życie mieszkańców. Więc tak, mogę potwierdzić, że Mazowsze w pełni wykorzystuje

członkostwo w UE, aby stać się miejscem, w którym żyje się lepiej, z dobrymi warunkami dla nowych inwestycji i rozwoju przedsiębiorczości, dobrze skomunikowanym z resztą Europy i przyciągającym turystów z kraju i zagranicy.

W jaki sposób zielone inwestycje i cyfryzacja mogą uczynić Europę bardziej odporną na przyszłe kryzysy, takie jak pandemia czy destabilizacja spowodowana wojną w Ukrainie?

Istotnie, koronawirus, jak również nielegalna i okrutna inwazja rosyjska na Ukrainę wstrząsnęły światem. UE przygotowała się do odpowiedzi na potrzeby państw członkowskich. Komisja Europejska zaproponowała liczne zmiany w zasadach polityki spójności, aby wzmocnić swoje wsparcie w walce z pandemią, ale także zapewnić finansowanie dla uchodźców i ich gospodarzy w regionach UE znajdujących się na linii frontu, w tym na Mazowszu, gdzie wielu Ukraińców znalazło swoje nowe domy. Szybko uruchomiliśmy fundusze polityki spójności, aby zapewnić wsparcie w sytuacjach kryzysowych, obejmujące podstawowe potrzeby osób uciekających przed rosyjską inwazją.

Z kolei w perspektywie długoterminowej inwestycje z polityki spójności w ramach Europejskiego Zielonego Ładu mają na celu wprowadzenie zmian strukturalnych, by uczynić naszą planetę zdrowszą, poprzez wspieranie produkcji czystych (nisko- i zeroemisyjnych) samochodów, ponowne wykorzystywanie materiałów, zamiast ich wyrzucania. Musimy stać się też bardziej odporni pod względem bezpieczeństwa energetycznego dzięki inwestowaniu w energię odnawialną i energooszczędne domy.

Mazowsze dokonało dużego postępu w zakresie cyfryzacji. Obecnie region dąży m.in. do dalszego rozwoju i integracji e-usług oraz zwiększenia kompetencji cyfrowych mieszkańców. Z jakich europejskich wzorców możemy brać przykład w tym zakresie?

Cyfryzacja w znacznym stopniu wpływa na rozwój i dobrobyt europejskiego społeczeństwa. Choć Polska poczyniła duże postępy w zakresie cyfryzacji, to według Wskaźnika cyfryzacji UE 2022 zajmuje 24. miejsce wśród 27 państw członkowskich. Dlatego musimy przyspieszyć cyfrową rewolucję i brać przykład z takich europejskich liderów, jak Finlandia, Dania czy Holandia. Budując społeczeństwo cyfrowe, nie możemy nikogo zostawić w tyle, zwłaszcza osób słabszych, i musimy dążyć do eliminowania istniejących przepaści cyfrowych, a także zapobiegać powstawaniu kolejnych.

Jakie są największe wyzwania dla miast wynikające z polityki miejskiej Unii Europejskiej? W obecnych warunkach jakie cele są realne do osiągnięcia do 2030 roku?

Miasta są postrzegane zarówno jako źródło, jak i rozwiązanie dzisiejszych wyzwań gospodarczych, środowiskowych i społecznych. W europejskich obszarach miejskich mieszka ponad dwie trzecie ludności UE, odpowiadają one za 80 proc. zużycia ener-

gii i wytwarzają do 85 proc. europejskiego PKB. Te obszary są siłą napędową europejskiej gospodarki i działają jako katalizatory kreatywności i innowacji w całej Unii. Są to jednak również miejsca, w których uporczywe problemy, takie jak bezrobocie, segregacja i ubóstwo, są najbardziej dotkliwe.

Odpowiedź na te wyzwania ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia celów przewidzianych w ramach Europejskiego Zielonego Ładu. Około 8 proc. wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach funduszy polityki spójności w Polsce będzie przeznaczone dla miast, aby uczynić je bezpieczniejszymi, z lepszymi możliwościami komunikacyjnymi, rozbudowanymi terenami zielonymi i zrewitalizowanymi obszarami zdegradowanymi.

Wśród priorytetowych kierunków Agendy Miejskiej jest „Jakość powietrza w miastach”. Czy nie obawia się Pani, że z powodu kryzysu energetycznego najpilniejsze działania w tym obszarze zostaną odłożone w czasie?

Zanieczyszczenie powietrza jest jednym z najważniejszych problemów zdrowotnych, gospodarczych i społecznych w Polsce, w szczególności w takich regionach jak Małopolska, Mazowsze i Śląsk, gdzie znajduje się największa liczba gmin o najwyższym poziomie zanieczyszczenia powietrza. Według badań WHO z powodu zanieczyszczenia powietrza w Polsce umiera rocznie około 44 tys. osób, czyli 3666 miesięcznie.

Raport Banku Światowego jasno stwierdza, że uchwały antysmogowe są jednym z dwóch elementów niezbędnych do rozwiązania problemu zanieczyszczenia powietrza w Polsce. Pierwszym jest uruchomienie mechanizmów finansowych wspierających mieszkańców w wymianie kotłów – mamy to już dzięki polityce spójności UE. Drugim zaś – skuteczne wdrożenie w całym kraju uchwał antysmogowych, które wymagają wsparcia politycznego. Komisja bowiem oczekuje i wymaga od instytucji zarządzających funduszami spójności dalszego pomagania polskim obywatelom, by spełniali wymogi tych uchwał. Uchwały antysmogowe i poważne podejście władz do ich wdrażania są skutecznym mechanizmem stymulującym popyt na wymianę kotłów.

Czy może Pani wskazać przykłady inwestycji z innych krajów europejskich, z których moglibyśmy czerpać inspirację do budowania miast i miasteczek odpornych na zmiany klimatu?

Rzeczywiście, do 2030 r. klęski żywiołowe mogą kosztować miasta na całym świecie trzy razy więcej niż obecnie, a zmiana klimatu może wpechnąć miliony mieszkańców miast w ubóstwo. Niektóre wstrząsy i katastrofy są często niespodziewane, podczas gdy inne, długoterminowe zagrożenia mogą być w pewien sposób przewidywalne. Lokalne społeczności i podmioty muszą zrozumieć słabości miast i w odpowiednim czasie wdrożyć inicjatywy zwiększające zdolność do reagowania na możliwe zagrożenia.

Takim przykładem jest Plac Wodny Benthemplein w Rotterdamie w Holandii, który łączy w sobie funkcje tymczasowego rezerwuaru wody i wysokiej jakości przestrzeni publicznej. Mediolan we Włoszech podjął wyzwanie w zakresie miejskich wysp ciepła i ubóstwa energetycznego. Saloniki w Grecji koncentrują się na projekcie „Rewitalizacja miasta poprzez inwestycje transportowe”, który zapewnia ramy współpracy dla szeregu podmiotów sektora społecznego, prywatnego i publicznego w mieście i poza nim. Barcelona w Hiszpanii pracuje nad ponownym podejściem do dyskusji o równości płci i wzmocnieniem pozycji kobiet w instytucjach miasta.

Poprzez inicjatywy takie jak URBACT, Sieć Rozwoju Miast i Europejska Inicjatywa Miejska Komisja Europejska zapewnia narzędzia wymiany specjalistycznej wiedzy między miastami.

Jak możemy zachęcić lokalne władze do opracowania strategii adaptacji do zmian klimatu?

Miasta są szczególnie wrażliwe na zmiany klimatu. Ponad 60 proc. ludności Polski – łącznie 23,3 mln osób – mieszka w miastach, dlatego na obszarach miejskich priorytetem jest adaptacja do zmian klimatu. Polityka spójności UE pomaga polskim władzom w finansowaniu rozwoju strategii adaptacji do zmian klimatycznych. Projekt „Opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu w miastach o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys.” otrzymał dofinansowanie z Funduszu Spójności UE w wysokości 6 mln euro w ramach programu Infrastruktura i Środowisko 2014-2020.

6 października br. Komisja Europejska zatwierdziła największy w Polsce i UE program polityki spójności: Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko 2021-2027. Pula środków unijnych w ramach tego programu wyniesie ponad 24,1 mld euro. Część pieniędzy samorządy będą mogły przeznaczyć na sfinansowanie przygotowania i realizacji planów adaptacyjnych.

W perspektywie unijnej 2014-2020 mocno zaakcentowano współpracę jako pożądany kierunek rozwoju lokalnego. Jak ocenia Pani skuteczność Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w kontekście realizacji celów polityki spójności?

Udział obywateli w polityce spójności, która jest główną polityką inwestycyjną UE, ma fundamentalne znaczenie. Dlatego stale zachęcamy do korzystania z mechanizmów Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych i Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność. Celem jest inspirowanie społeczności lokalnych do tworzenia nowych pomysłów na projekty, które są bliskie ich codziennym potrzebom. Co ważniejsze, mechanizm ten pozwala na rzeczywiste inicjatywy oddolne ze strony m.in. małych organizacji, grup nieformalnych i społeczności lokalnych. Daje również możliwość budowania potencjału i inicjowania działań lokalnych, a tym samym wzmacnia rozwój aktywnego i nowoczesnego społeczeństwa obywatelskiego.

Jednym z kluczowych obszarów dla rozwoju regionu jest wzrost innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw. W przypadku województwa mazowieckiego możemy już mówić o odcięciu warszawskich firm od tego typu finansowania (regionalna pomoc inwestycyjna). Jak z pomocy przyszłych funduszy europejskich odbudować gospodarkę i wrócić na ścieżkę dynamicznego rozwoju?

Polityka spójności nie powinna być jedynym źródłem finansowania innowacji i konkurencyjności przedsiębiorstw w regionie (jest to zgodne z zasadą subsydiarności). Inną ważną cechą naszej polityki jest to, że dąży ona do korygowania nierówności między krajami i regionami, dlatego siłą rzeczy mniej środków finansowych jest dostępnych dla regionów takich jak region stołeczny Warszawy, uznawany za bardziej rozwinięty w porównaniu ze średnią UE.

Chciałabym jednak podkreślić znaczenie strategii inteligentnej specjalizacji, w której m.in. prosimy regiony o ocenę wyzwań dla dyfuzji innowacji z centrów wzrostu (takich jak Warszawa) na tereny słabiej rozwinięte. W procesie negocjacji byliśmy zainteresowani oceną takich elementów, jak: poziom adaptacji nowych technologii w firmach, rola uczelni i organizacji badawczych w zaspokajaniu potrzeb firm, transfer wiedzy z firm międzynarodowych do krajowych oraz przepływy wiedzy i koordynacja pomiędzy agencjami innowacji.

Czy strategia inteligentnej specjalizacji jako nowe podejście przyczyni się do poprawy dyfuzji innowacji i komercjalizacji w UE? Jak w oparciu o nie możemy budować potencjał rozwojowy regionów w kolejnych latach?

Strategia inteligentnej specjalizacji nie jest nowym podejściem, jednak w latach 2021-27 kładziemy duży nacisk na proces zarządzania. Opierając się na już istniejących elementach podstawowych (konsultacje z interesariuszami, rzetelny monitoring i ewaluacja), dodaliśmy nowe elementy pozwalające regionom na uchwycenie najbardziej aktualnych trendów: poprzez analizę wąskich gardeł w procesie dyfuzji innowacji i cyfryzacji, dostarczanie informacji na temat działań, które są niezbędne do poprawy regionalnych systemów badań i innowacji, opracowywanie działań wspierających transformację przemysłową powiązanych z celami Europejskiego Zielonego Ładu oraz stymulowanie współpracy międzynarodowej w obszarach inteligentnej specjalizacji.

Inteligentna specjalizacja to podejście ukierunkowane na miejsce, pozwalające zmobilizować atuty i zasoby regionu oraz sprostać wyzwaniom specyficznym dla danego obszaru, a także określić ścieżkę rozwoju i wzrostu. Podejście to jest efektywne, ponieważ nie kieruje się zasadą „jedna miara dla wszystkich”, ale raczej zwraca uwagę na specyfikę regionów. Co ważne, strategia inteligentnych specjalizacji to także szerokie spojrzenie na innowacje i wspieranie zarówno ich technologicznych, jak i społecznych elementów.

Dziękujemy za rozmowę.

Miliardy

dla Mazowsza

Fundusze Europejskie dla Mazowsza – nowy program regionalny na lata 2021-2027 – będzie w pełni uruchomiony w 2023 r. Jego budżet zmniejszył się w porównaniu z poprzednim programem. Słabiej rozwinięta część województwa uzyskała jednak dostęp do ponadregionalnego instrumentu skierowanego do Polski Wschodniej. Województwu mazowieckiemu na realizację programu regionalnego – Fundusze Europejskie dla Mazowsza – przyznano ponad 2 mld euro.

76,5 mld euro (około 350 mld zł wg kursu z czerwca 2022 r.) to pula środków, które trafią do naszego kraju z funduszy europejskich przeznaczonych na realizację polityki spójności. Krokiem milowym, który przybliży nas do korzystania z tych środków, było przyjęcie w połowie 2022 r. przez Komisję Europejską umowy o partnerstwie z Polską (zwana dalej Umową Partnerstwa).

Umowa Partnerstwa określa strategiczne kierunki i zasady wydatkowania funduszy unijnych w Polsce. Przedsiębiorcy, samorządy, organizacje pozarządowe, a dzięki nim my wszyscy będziemy mogli korzystać z nowego budżetu Unii Europejskiej. Do 2027 r. (a biorąc pod uwagę zasadę n+2 – praktycznie do 2029 r.) będziemy ją wdrażać poprzez **realizację 8 programów krajowych i 16 programów wojewódzkich**, a także 8 programów współpracy transgranicznej i 4 programy współpracy międzyregionalnej.

Pieniądze dla regionu

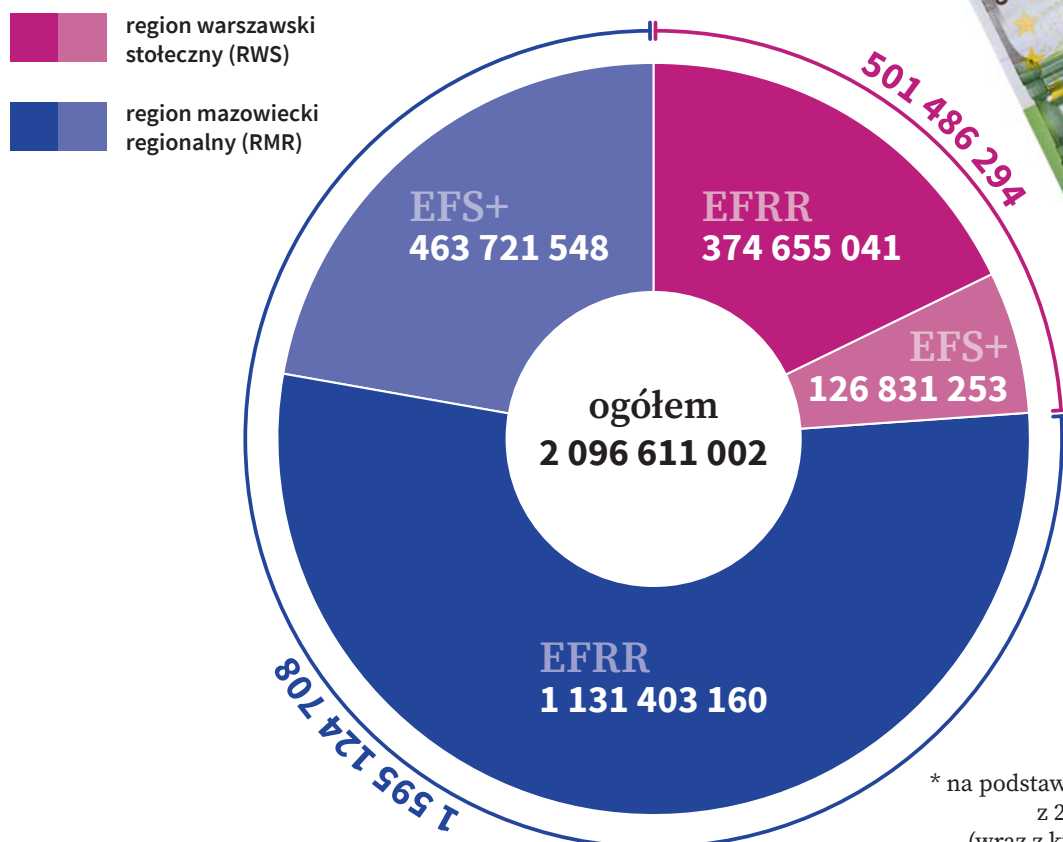
Każde województwo przygotowało własny program, który określa obszary (priorytety) i działania służące jak najlepszemu wykorzystaniu środków europejskich. 16 województw otrzyma łącznie na rozwój 153 mld zł, co oznacza, że 44 proc. środków objętych Umową Partnerstwa będzie w dyspozycji samorządów regionalnych.

W całej perspektywie 2021-2027 obowiązuje podział statystyczny na region mazowiecki regionalny (RMR) oraz region warszawski stołeczny (RWS). Ponieważ RWS jest lepiej rozwinięty, podmioty z jego obszaru będą korzystały z funduszy europejskich w ograniczonym stopniu. Dotyczy to zarówno dostępnych kwot, jak i poziomu dofinansowania (do 50 proc. dla RWS i do 85 proc. dla RMR).

Poza pomocą techniczną FEM dzieli się na dziewięć obszarów tematycznych (priorytetów), które realizują pięć celów polityki spójności. Przy czym działania zapisane w priorytetach od I do V i IX są finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a od priorytetu VI do VIII z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (więcej szczegółów na diagramie na str. 17-19).

Pierwszych pięć i dziewiąty priorytet FEM zakłada podejmowanie działań w takich obszarach, jak gospodarka, środowisko i energetyka, transport i przestrzeń, społeczeństwo oraz kultura i dziedzictwo. Planuje się dalsze wzmacnianie potencjałów poprzez wzrost gospodarczy oparty na przedsiębiorczości i innowacyjności, chłonnym rynku pracy, a także zrównoważonym rozwoju zasobów regionalnych.

Budżet programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 (w euro)*

* na podstawie projektu programu z 24 października 2022 r. (wraz z kwotami elastyczności)

Czym jest Umowa Partnerstwa

Zgodnie z rozporządzeniem ogólnym (art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.) każde państwo członkowskie przygotowuje umowę partnerstwa, w której określa strategiczne kierunki programowania i zasady efektywnego korzystania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), Funduszu Spójności (FS), Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST) i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury (EFMRA) na okres od dnia 1 stycznia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2027 r. Umowa Partnerstwa (UP) zawarta 30 czerwca 2022 r. między Polską a Unią Europejską łączy oczekiwania Komisji Europejskiej, dotyczące koncentracji na celach określonych w pakiecie regulacji odnoszących się do tej perspektywy, z wyzwaniami wynikającymi z krajowych dokumentów strategicznych („Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju”, osiem powiązanych z nią zintegrowanych strategii sektorowych, a także „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030” i strategii regionalne). UP określa, w jaki sposób nasz kraj będzie wykorzystywał fundusze europejskie w perspektywie finansowej na lata 2021-2027. Narzędziami realizacji UP jest 8 programów krajowych i 16 regionalnych.

Na polski budżet Umowy Partnerstwa składa się pięć funduszy unijnych, z których zostaną sfinansowane poszczególne programy krajowe, regionalne i transgraniczne oraz inne mechanizmy wsparcia. Są to:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) – 47,4 mld euro
- Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) – 12,9 mld euro
- Fundusz Spójności (FS) – 11,3 mld euro
- Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST) – 3,8 mld euro
- Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury (EFMRA) – 0,5 mld euro.

Przyznane Polsce pieniądze będzie trzeba wydać, opierając się na sześciu celach polityki spójności. Mazowsze swój program podporządkowuje pięciu pierwszym celom spośród wymienionych:

1. bardziej inteligentna Europa – 12,9 mld euro
2. bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna Europa – 21,9 mld euro
3. lepiej połączona Europa – 15,7 mld euro
4. bardziej społeczna Europa – 16,6 mld euro
5. Europa bliżej obywateli – 2,4 mld euro
6. sprawiedliwa transformacja – 3,7 mld euro.

Działania finansowane z EFS+ (priorytety od VI do VIII) przysłużą się efektywnemu wykorzystaniu kapitału ludzkiego. Dofinansowanie zasilę przedsięwzięcia służące włączeniu społecznemu i edukacji mieszkańców Mazowsza, a także stawiające na rozwój rynku pracy i poprawę jakości usług świadczonych przez administrację publiczną – regionalną i lokalną.

Mazowieckie, mimo że jest najlichnieszym pod względem ludności województwem, nie ma największego budżetu. Najwięcej pieniędzy otrzymało śląskie (5 mld euro wraz ze środkami z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji). Zasobniejszy program regionalny od Mazowsza mają też m.in. Podkarpacie, łódzkie czy małopolskie. To jednak nie jest wynik jakiejś bezpośredniej rywalizacji między regionami – o podziale środków decydują algorytmy, m.in. wskaźniki świadczące o poziomie rozwoju (np. PKB na mieszkańca).

Dla mieszkańców Mazowsza ważne jest to, że po raz pierwszy znaczna część województwa (RMR) zacznie korzystać z ponadregionalnego programu **Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej z budżetem 2,6 mld euro**. Wcześniej z tego instrumentu korzystały lubelskie, podlaskie, podkarpackie, warmińsko-mazurskie oraz świętokrzyskie. Teraz projektodawcy z sześciu województw będą mogli się starać o dofinansowanie z FEPW na rozwój biznesu, ochronę środowiska, nowoczesniejszy transport, rozbudowę połączeń czy rozwój turystyki (więcej informacji na diagramie na str. 20).

Pieniądze dla całej Polski

Podobnie jak w poprzednich perspektywach, wszyscy będą mieli dostęp do krajowych programów, których – wraz z Pomocą Techniczną dla Funduszy Europejskich 2021-2027 i wspomnianym ponadregionalnym FEPW – jest osiem. Zostały one już wynegocjowane z Komisją Europejską. Projektodawcy z Mazowsza będą pozyskiwać pieniądze na swoje przedsięwzięcia także z tych programów.

FEnIKS – ten akronim nawiązujący do mitycznego ptaka i symbolizujący wieczne odradzanie się życia nadano największemu krajowemu programowi operacyjnemu w całej Unii Europejskiej. Ze środków **Funduszy Europejskich na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko z budżetem w wysokości 24 mld euro (ok. 111 mld zł)** będziemy inwestować w ochronę środowiska, gospodarkę niskoemisyjną czy nowoczesny transport. To właśnie ten program pomoże w dalszej rozbudowie warszawskiego metra. Dofinansowane zostaną także przedsięwzięcia z zakresu ochrony zdrowia, kultury i dziedzictwa narodowego.

8 mld euro (ok. 36 mld zł) z programu Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) zainwestujemy w projekty badawczo-rozwojowe, innowacyjne i zwiększające konkurencyjność naszej gospodarki. Zastąpi on dotychczasowy program Inteligentny Rozwój.

4 mld euro (ok. 19 mld zł) z Funduszy Europejskich dla Rozwoju Społecznego (FERS) przeznaczymy na wsparcie pracowni-

ków i pracodawców na zmieniającym się rynku pracy, na edukację, zdrowie, opiekę nad dziećmi i większą dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami. To następca programu POWER.

Cyfrową rewolucję przyspieszy FERC, czyli **Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (następca programu Polska Cyfrowa)**. 2 mld euro (ponad 9 mld zł) z tego programu poszerzą dostęp do ultraszybkiego internetu i zaawansowanych usług świadczonych drogą elektroniczną. Pozwolą także na zwiększenie cyberbezpieczeństwa oraz podniesienie kompetencji cyfrowych w społeczeństwie.

Fundusze Europejskie dla Rybactwa z budżetem 512 mld euro to instrument wsparcia sektorów rybactwa i gospodarki morskiej w Polsce. Program zaprojektowany został z myślą o kontynuacji wsparcia udzielanego sektorowi rybactwa w perspektywie finansowej UE 2014-2020 za pośrednictwem Programu Operacyjnego „Rybactwo i Morze”. Będziemy inwestować w m.in. zrównoważoną działalność w zakresie akwakultury oraz przetwarzania i wprowadzania do obrotu jej produktów.

Z kolei 525 mln euro (ok. 2,5 mld zł) z Funduszy Europejskich na Pomoc Żywnościową (FEPŻ) przeznaczymy na wsparcie najbardziej potrzebujących. Program obejmuje pomoc w formie paczek żywnościowych lub posiłków oraz realizację działań towarzyszących (np. warsztaty, doradztwo), które będą miały na celu poprawę sytuacji najuboższych i osób w trudnej sytuacji.

Na co czekamy?

Województwo mazowieckie, przesyłając w październiku tego roku wersję 1.1 projektu FEM do Komisji Europejskiej, przystąpiło do finalnej części negocjacji. Program ostatecznie powinien zostać przyjęty przez KE do końca obecnego roku. Jego pełne uruchomienie nastąpi w 2023 r. Programy krajowe, już zaakceptowane przez Brukselę, zostaną uruchomione w podobnym czasie (instytucje zarządzające i wdrażające opracują szczegółowe rozwiązania). Polska przygotowała procedurę określającą obowiązki wszystkich instytucji zaangażowanych we wdrażanie programów w zakresie zapewnienia ich zgodności z Kartą Praw Podstawowych. Tym samym powinna spełnić ostatni z warunków podstawowych zawartych w Umowie Partnerstwa (uznany wcześniej przez KE za niespełniony).

Pamiętajmy, że poza polityką spójności i Wieloletnimi Ramami Finansowymi Polska uzyskała dostęp do NextGenerationEU (NGEU), tymczasowego instrumentu pobudzającego ożywienie gospodarki. W czerwcu 2022 r. Unia Europejska zatwierdziła **Krajowy Plan Odbudowy i Wzmocnienia Odporności (KPO)**, który pozwala skorzystać ze 106,9 mld zł bezzwrotnych dotacji oraz z ponad 51,6 mld zł pożyczek zaciąganych na preferencyjnych warunkach. Choć polski rząd oficjalnie nie wystąpił z żadnym wnioskiem o płatność (przysługiwała nam zaliczka w wysokości 4,7 mld euro), Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej we wrześniu ogłosiło pierwsze nabory wniosków w ramach KPO.

Kontrakt Programowy dla Województwa Mazowieckiego

Zawiera go każde województwo z rządem RP (reprezentowanym przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej). Dokument określa kierunki i warunki dofinansowania programu służącego realizacji umowy partnerstwa w zakresie polityki spójności. Zawarty jest w nim – dwustronnie uzgodniony – pakiet przedsięwzięć priorytetowych, istotnych z punktu widzenia rozwoju województwa, a przede wszystkim poprawy jakości życia jego mieszkańców. Podpisanie tego dokumentu w ostatnich miesiącach pozwoliło władzom województwa na rozpoczęcie oficjalnych negocjacji z Komisją Europejską projektu programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027.

Region warszawski stołeczny (RWS)

Utworzony w wyniku podziału statystycznego Mazowsza na poziomie NUTS2 w 2018 r. Zamieszkuje go ok. 3 mln osób. Obejmuje Warszawę, 9 okolicznych powiatów (grodziski, legionowski, miński, nowodworski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni i wołomiński) i w sumie 70 gmin. Obszar ten jest motorem gospodarki Mazowsza oraz całej Polski, generując ponad 17 proc. PKB kraju. Ponieważ zalicza się do lepiej rozwiniętych regionów UE, beneficjenci z tego terenu mogą uzyskać nie więcej niż 50 proc. dofinansowania do swoich projektów.

Region mazowiecki regionalny (RMR)

Zamieszkuje go ok. 2,4 mln osób. Zajmuje większą część Mazowsza niż RWS – obejmuje 28 powiatów i 4 miasta na prawach powiatu (łącznie 244 gminy). Województwo mazowieckie należy do najbardziej zróżnicowanych wewnętrznie obszarów w Polsce i Unii Europejskiej. Podział statystyczny województwa pozwolił na pozostawienie RMR w grupie słabiej rozwijających się regionów UE, dzięki czemu ma on większy dostęp do instrumentów polityki spójności w ramach zmniejszania dysproporcji między regionami (w przeciwieństwie do dynamicznie rozwijającego się obszaru metropolitalnego, czyli RWS). Dzięki temu samorządy, przedsiębiorcy czy organizacje pozarządowe będą mogli liczyć nawet na 85 proc. dofinansowania kosztów projektów.

Projekty mają być finansowane przez Polski Fundusz Rozwoju. Ponadto Polska w swoim KPO zaplanowała wykorzystanie zaledwie trzeciej części przysługujących nam tanich pożyczek. To również jest niekorzystne w obliczu obecnej potrzeby zaciągania droższych długów poprzez sprzedaż obligacji.

Opracował Jerzy Gontarz

Priorytet I – Fundusze Europejskie dla bardziej konkurencyjnego i inteligentnego Mazowsza

Wkład Unii (EFRR) w euro
RWS* **60 300 000**
RMR* **163 458 000**

Planowane typy projektów:

- projekty badawczo-rozwojowe
- infrastruktura B+R przedsiębiorstw i jednostek naukowych
- rozwój potencjału mazowieckich klastrów
- e-administracja
- e-kultura
- e-zdrowie
- cyfrowa dostępność i ponowne wykorzystanie informacji przez przedsiębiorstwa
- wdrożenie wyników prac B+R i innowacji
- inkubacja z elementami akceleracji działalności innowacyjnej MŚP

- wsparcie prowadzenia i rozwoju działalności przedsiębiorstw
- rozwój mazowieckich przedsiębiorstw w oparciu o klastry

Główne grupy docelowe:

- MŚP, „mid-caps”, „small mid-caps”, przedsiębiorstwa duże
- organizacje badawcze
- jednostki naukowe
- konsorcja przedsiębiorstw i (lub) organizacji badawczych
- instytucje otoczenia biznesu
- koordynatorzy klastrów
- pracownicy instytucji publicznych i korzystający z usług i zasobów publicznych
- pracownicy podmiotów leczniczych i pacjenci
- przedsiębiorcy
- środowisko organizacji pozarządowych

Priorytet II – Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza

Wkład Unii (EFRR) w euro
RWS **94 406 305**
RMR **296 421 174**

Planowane typy projektów:

- poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych
- kontrola jakości powietrza
- wsparcie mazowieckich gmin w realizacji programu ochrony powietrza
- budowa i rozbudowa instalacji/jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej ze źródeł odnawialnych
- sprzęt i infrastruktura do celów zarządzania klęskami i katastrofami
- zwiększanie ochrony przeciwpowodziowej i ograniczanie skutków suszy poprzez retencjonowanie wód opadowych
- przeciwdziałanie skutkom suszy oraz ulewnych deszczy na obszarach zurbanizowanych
- opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu
- porządkowanie gospodarki wodno-kanalizacyjnej
- zarządzanie efektywnymi, inteligentnymi sieciami wodociągowymi

- gospodarka odpadami
- transformacja przedsiębiorstw w kierunku GOZ
- zagospodarowanie odpadów niebezpiecznych
- aktualizacja planów ochrony parków krajobrazowych
- ochrona różnorodności biologicznej – plany ochrony parków krajobrazowych
- ochrona różnorodności biologicznej i rodzimych gatunków roślinnych i zwierzęcych na terenach miejskich i pozamiejskich
- usuwanie miejsc nielegalnego nagromadzenia odpadów

Główne grupy docelowe:

- użytkownicy korzystający ze zmodernizowanych energetycznie budynków, w tym JST, mieszkańcy regionu
- użytkownicy korzystający ze wspartych instalacji/jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej ze źródeł odnawialnych i infrastruktury, w tym JST, mieszkańcy WM, przedsiębiorstwa
- użytkownicy korzystający ze wspartej infrastruktury i sprzętu, korzystający z zasobów środowiska, w tym JST, mieszkańcy WM

Priorytet III – Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu

Wkład Unii (EFRR) w euro
RWS **111 000 000**
RMR **134 000 000**

Planowane typy projektów:

- infrastruktura rowerowa i piesza
- ekologiczny i konkurencyjny transport publiczny
- budowa i przebudowa infrastruktury transportu publicznego

Główne grupy docelowe:

- użytkownicy systemu transportowego w miejskich obszarach funkcjonalnych, jednostki wykonujące zadania w zakresie publicznego transportu zbiorowego
- organizatorzy transportu zbiorowego

*

RWS – **region warszawski stołeczny**
RMR – **region mazowiecki regionalny**

Priorytet IV – Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza

Wkład Unii (EFRR) w euro
RWS **22 000 000**
RMR **200 000 000**

Planowane typy projektów:

- budowa i przebudowa dróg wojewódzkich, poprawiających dostępność do sieci TEN-T, obwodnic miast
- budowa i przebudowa dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych
- budowa, przebudowa, modernizacja linii kolejowych
- tabor kolejowy – zakup lub modernizacja

- budowa zapleczy utrzymaniowo-naprawczych dla taboru kolejowego
- zakup taboru dla pozamiejskiego publicznego transportu autobusowego wraz z budową infrastruktury ładowania/tankowania

Główne grupy docelowe:

- użytkownicy infrastruktury drogowej i kolejowej
- mieszkańcy WM
- turyści korzystający z infrastruktury
- przedsiębiorcy

Priorytet V – Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu

Wkład Unii (EFRR) w euro
RWS **50 000 000**
RMR **138 650 000**

Planowane typy projektów:

- dostosowanie szkół ogólnodostępnych do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (z wyłączeniem edukacji przedszkolnej)
- rozwój nowoczesnej infrastruktury w zakresie edukacji zawodowej
- tworzenie infrastruktury społecznej w ramach deinstytucjonalizacji usług i reintegracji społecznej
- inwestycje w infrastrukturę zdrowotną
- rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej
- turystyczne szlaki tematyczne i produkty turystyczne

Główne grupy docelowe:

- JST, ich związki i stowarzyszenia oraz jednostki organizacyjne
- szkoły i placówki systemu oświaty realizujące kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne i ich organy prowadzące
- organizacje pozarządowe
- użytkownicy placówek oświatowych
- społeczności marginalizowane, migranci i grupy w niekorzystnej sytuacji
- osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
- pacjenci i osoby zdrowe korzystające z programów profilaktycznych i diagnostycznych
- personel podmiotów wykonujących działalność leczniczą
- podmioty wykonujące działalność leczniczą, działające w publicznym systemie ochrony zdrowia
- mieszkańcy WM, w tym osoby ze specjalnymi potrzebami
- użytkownicy: odbiorcy, widzowie instytucji kultury
- turyści

Priorytet VI – Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza

Wkład Unii (EFS+) w euro
RWS **25 338 000**
RMR **125 773 000**

Planowane typy projektów:

- aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych przez PUP
- aktywizacja zawodowa osób młodych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy realizowana przez ochotnicze hufce pracy
- podnoszenie kompetencji pracowników regionalnych publicznych służb zatrudnienia
- wsparcie PSZ w świadczeniu usług w ramach sieci EURES
- aktywizacja zawodowa biernych zawodowo kobiet w wieku produkcyjnym w RMR
- przystosowanie pracowników i przedsiębiorców do zmian
- wdrażanie programów przeciwdziałających dezaktywacji zawodowej oraz służących aktywnemu i zdrowemu starzeniu się

Główne grupy docelowe:

- osoby bezrobotne zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy
- osoby młode do 18 r.ż. w szczególnie trudnej sytuacji na rynku
- osoby NEET do 25 r.ż.
- pracownicy PSZ
- doradcy i asystenci EURES
- poszukujący pracy
- nieaktywne i bierne zawodowo kobiety w wieku produkcyjnym z terenu RMR
- pracownicy
- pracodawcy
- osoby pracujące oraz osoby bezrobotne zarejestrowane, wymagające rehabilitacji/fizjoterapii
- podmioty lecznicze

Priorytet VII – Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu

Wkład Unii (EFS+) w euro
RWS **46 817 735**
RMR **49 138 371**

Planowane typy projektów:

- podniesienie jakości edukacji przedszkolnej
- rozwój kompetencji kluczowych i umiejętności niezbędnych na rynku pracy uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych ogólnokształcących
- wsparcie szkół prowadzących kształcenie zawodowe
- wsparcie edukacji włączającej
- wsparcie poprzez usługi rozwojowe, w tym w zakresie kompetencji cyfrowych
- wsparcie dla osób o niskich umiejętnościach lub kompetencjach
- wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych

Główne grupy docelowe:

- dzieci w wieku przedszkolnym
- dzieci migrantów, w tym w szczególności z Ukrainy

- nauczyciele i pracownicy ośrodków wychowania przedszkolnego
- dzieci i młodzież szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne i ich rodzice
- nauczyciele i pracownicy szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne
- uczniowie/słuchacze szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne
- nauczyciele kształcenia zawodowego, instruktorzy praktycznej nauki zawodu
- przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz inne formy wychowania przedszkolnego i ich organy prowadzące
- szkoły i placówki prowadzące kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne i ich organy prowadzące
- CKZiU i inne podmioty realizujące zadania CKZiU i ich organy prowadzące
- organizacje pozarządowe
- JST, ich związki i stowarzyszenia
- osoby dorosłe zgłaszające z własnej inicjatywy chęć podniesienia swoich kwalifikacji

Priorytet VIII – Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu

Wkład Unii (EFS+) w euro
RWS **49 535 726**
RMR **170 018 024**

Planowane typy projektów:

- aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
- aktywizacja społeczna i zawodowa w ramach podmiotów integracji społecznej
- wsparcie przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej
- wzmocnienie potencjału organizacyjnego i kompetencyjnego partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego
- kompleksowe działania w zakresie integracji społecznej, zawodowej na rzecz obywateli państw trzecich
- rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej
- wsparcie procesu deinstytucjonalizacji w ochronie zdrowia
- programy profilaktyczne w zakresie chorób stanowiących poważny problem w regionie
- rozwój usług społecznych na rzecz dzieci i młodzieży
- zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie

Główne grupy docelowe:

- osoby, rodziny i społeczności lokalne zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym
- osoby bierne zawodowo
- osoby opuszczające pieczę zastępczą
- ofiary przemocy domowej
- osoby zagrożone wykluczeniem społecznym
- podmioty ekonomii społecznej
- partnerzy społeczni i organizacje pozarządowe
- obywatele państw trzecich i bezpaństwowcy
- społeczność lokalna/społeczeństwo przyjmujące
- osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu
- osoby z niepełnosprawnościami
- osoby dorosłe z zaburzeniami psychicznymi
- osoby starsze, rodziny i inne osoby sprawujące opiekę
- otoczenie oraz kadry świadczące wsparcie dla ww. grup docelowych
- personel podmiotów wykonujących działalność leczniczą
- osoby potrzebujące interwencji kryzysowej i ich otoczenie

Priorytet IX – Mazowsze bliższe obywatelom dzięki Funduszom Europejskim

Wkład Unii (EFRR) w euro
RWS **22 000 000**
RMR **153 731 000**

Planowane typy projektów:

- ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego
- rewitalizacja obszarów zdegradowanych

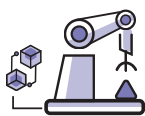

Główne grupy docelowe:

- interesariusze procesu rewitalizacji, zidentyfikowani w gminnych programach rewitalizacji, JST i ich jednostki organizacyjne, organy władzy publicznej

Jakie inwestycje można sfinansować z Funduszy Europejskich dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027

Budżet FEPW: 2,65 mld euro z EFRR. W programie uczestniczy część Mazowsza (RMR)

Przedsiębiorczość i innowacje

500 mln euro

- uruchamianie i rozwój start-upów (kontynuacja instrumentu Platformy startowe dla nowych pomysłów)
- wprowadzanie innowacji poprzez realizację projektów z zakresu wzornictwa
- automatyzacja i robotyzacja
- transformacja modeli biznesowych w kierunku gospodarki obiegu zamkniętego (GOZ)
- inwestycje w rozwój turystyki (pożyczki)

Zrównoważona mobilność miejska

420 mln euro

Kompleksowe projekty rozwoju zrównoważonej mobilności w mieście i jego obszarze funkcjonalnym poprzez takie działania jak:

- zakup bezemisyjnego taboru tramwajowego, trolejbusowego i autobusowego
- budowa, przebudowa i modernizacja infrastruktury na potrzeby transportu zbiorowego i komplementarnych form mobilności, w tym budowa centrów przesiadkowych
- digitalizacja systemu mobilności w mieście

Zrównoważona turystyka

140,4 mln euro

Rozwój produktów turystycznych, w tym szlaków, odwołujących się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych i krajobrazowych makroregionu, a także produktów o oddziaływaniu ponadregionalnym, poprzez takie działania jak:

- modernizacja lub budowa obiektów bądź przestrzeni stanowiących element zintegrowanego produktu turystycznego
- modernizacja bądź budowa infrastruktury ułatwiającej dostęp do ww. miejsc
- działania z zakresu digitalizacji oferty szlaku i przystosowania do działania w warunkach kryzysu (*resilience*)
- opracowanie i wdrażanie kompleksowej strategii zarządzania i rozwoju produktu turystycznego, w tym spójna identyfikacja wizualna i marketing

Energia i klimat

430 mln euro

- rozwój inteligentnych sieci elektroenergetycznych (systemów dystrybucyjnych) w celu zwiększenia możliwości przyłączenia OZE, a także zwiększenia stabilności dostaw energii do odbiorców
- zwiększenie odporności miast na zagrożenia wynikające ze zmian klimatu, w tym m.in. udostępnianie przestrzeni publicznej zachowującej funkcje przyrodnicze
- zapewnienie ciągłości korytarzy ekologicznych (likwidowanie barier, budowa przepławek, przejść dla zwierząt, łączenie rozdrobnionych kompleksów leśnych)
- rozwój infrastruktury turystycznej na obszarach chronionych ograniczony do inwestycji służących wyłącznie ochronie środowiska naturalnego (m.in. poprzez skanalizowanie ruchu turystycznego)

Spójna sieć transportowa

1 119,7 mln euro

- rozwój infrastruktury sieci kolejowej, włączając w to odcinki Wschodniej Magistrali Kolejowej, jak i odcinki linii kolejowych na kompleksowej sieci TEN-T, w tym łączących Polskę Wschodnią z regionami ościennymi
- budowa niezbędnych połączeń z siecią TENT, przejść granicznych oraz innych gałęzi zrównoważonego transportu (np. terminali intermodalnych, węzłów kolejowych)
- budowa lub przebudowa dróg w celu umożliwienia wykonywania codziennych przewozów publicznego transportu zbiorowego
- budowa lub przebudowa obwodnic, inwestycje poprawiające bezpieczeństwo ruchu drogowego, rozwój Inteligentnych Systemów Transportowych
- budowa infrastruktury ładowania lub tankowania samochodów zeroemisyjnych

Program jest skierowany m.in. do:

- mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw
- ośrodków innowacji
- operatorów systemów dystrybucji energii
- jednostek samorządu terytorialnego
- parków narodowych
- PKP PLK SA i PKP SA
- organizacji pozarządowych

Z efektów FEPW skorzystają mieszkańcy Polski Wschodniej, odwiedzający ją turyści, a także inwestorzy.

Innowacyjny region

grafika: Chroma Stock

Zgodnie z polityką spójności Unii Europejskiej Mazowsze oparło swą Regionalną Strategię Innowacji na koncepcji inteligentnej specjalizacji. Takie podejście otwiera region na oddolne inicjatywy, angażuje interesariuszy i sprzyja budowaniu sieci współpracy.

Celem głównym Regionalnej Strategii Innowacji do roku 2030 (RIS 2030) jest uzyskanie przez Mazowsze pozycji jednego z liderów innowacyjności w Europie Środkowej i Wschodniej. **Zaktualizowana ponad rok temu RIS 2030 określa zakres wsparcia programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Mazowsza w obszarze działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej przedsiębiorstw.** Integralnym elementem strategii jest inteligentna specjalizacja.

RIS 2030

Decydujący wpływ na kształt nowego programu regionalnego miała „Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2030” – dokument przekrojowy, dotyczący wielu różnych tematów*. Niektóre kwestie, ogólnie omówione na poziomie strategii wojewódzkiej, muszą mieć pewne uszczegółowienie. Jednym z dokumentów, który doprecyzowuje jej zapisy, jest RIS 2030. Porządkuje ona zagadnienia związane z rozwojem innowacyjności i pomaga w koordynacji działań i procesów odbywających się na różnych poziomach z udziałem wielu podmiotów zewnętrznych i komórek organizacyjnych samorządu. Docelowo chodzi o to, by działania na rzecz innowacyjności i przedsiębiorczości w województwie współtworzyły jeden spójny system.

Chcąc sprostać rosnącej konkurencyjności w kraju i na rynkach międzynarodowych, musimy wzmacniać innowacyjność firm z naszego regionu. Odpowiedzi na to, jak

to robić i jakie cele osiągać, dostarcza właśnie strategia. RIS 2030 umożliwia lepsze wykorzystanie w najbliższych latach zasobów regionu w zakresie badań, rozwoju innowacji czy współpracy przedsiębiorców i jednostek naukowych, instytucji otoczenia biznesu oraz administracji.

W 2010 r., gdy Komisja Europejska przyjmowała strategię Europa 2020, w tzw. projekcie przewodnim „Unia Innowacji” po raz pierwszy wspomniano o inteligentnej specjalizacji (IS). Wdrożenie tej koncepcji ma służyć m.in. budowie relacji pomiędzy sferą badań i innowacji a aktywnością gospodarczą. Jest ona ściśle związana z koncentracją wiedzy, w tym wiedzy ukrytej, wynikającej np. z doświadczenia, know-how, praktycznej znajomości danego rynku czy tajemnicy handlowej. **Koncepcję inteligentnej specjalizacji zaczęto wprowadzać do polityki regionalnej podczas programowania perspektywy finansowej 2014-2020.**

Zarządzanie RIS

W szerszym kontekście **strategia oparta na koncepcji IS powinna się wpisywać w oczekiwania Komisji Europejskiej.** Musi zawierać rozwiązania, które umożliwią Zarządowi Województwa Mazowieckiego (każdy region jest do tego zobowiązany) uruchomienie środków unijnych przeznaczonych na badania, rozwój, innowacje, a od obecnej perspektywy – także na cyfryzację. Nie jest to tylko formalność.

Cele RIS

Realizacja celu głównego będzie się odbywać poprzez cztery cele strategiczne.

* W maju 2022 r. sejmik województwa mazowieckiego przyjął „Strategię rozwoju województwa mazowieckiego 2030+”, zob.: <https://mbpr.pl/uchwala-nr-72-22-sejmiku-województwa-mazowieckiego/>.

Zidentyfikowane wspólnie z interesariuszami obszary inteligentnej specjalizacji stanowią ważne narzędzie do tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi Mazowsza, a także decydują o ukierunkowaniu wsparcia publicznego w perspektywie finansowej 2021-2027. Dobre zarządzanie RIS opartą na inteligentnej specjalizacji jest warunkiem podstawowym dla pierwszego celu odnowionej polityki spójności: „Bardziej inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej”. Kryteria niezbędne do realizacji programów operacyjnych przedstawia poniższy diagram.

W obecnym okresie programowania (2021-2027) znaczenie inteligentnej specjalizacji wzrosło ze względu na warunki określone przez Komisję Europejską. W poprzedniej perspektywie wystarczało samo posiadanie przez region strategii opartej na IS. Teraz, aby wpisać się w cel pierwszy polityki spójności (związany z badaniami, rozwojem i innowacjami, przedsiębiorczością i cyfryzacją), należy udowodnić Komisji Europejskiej, że region we właściwy sposób zarządza inteligentną specjalizacją. W przypadku Mazowsza można mówić o sukcesie – województwo zalicza się do dwóch pierwszych regionów w Polsce (drugie po pomorskim), wobec których Komisja Europejska uznała powyższy warunek za spełniony.

Rozlewanie się innowacji

Na zarządzanie RIS 2030 składa się także proces związany z programowaniem, wdrażaniem, monitorowaniem, ewaluacją, a następnie aktualizacją strategii. Dlatego musi się ona opierać na koncepcji inteligentnej specjalizacji. Zakłada ona, że dany region rozpoznaje swój potencjał pod kątem rozwoju gospodarczego i innowacji. Wie, w czym jest dobry oraz jakie są potrzeby społeczeństwa i gospodarki. Urząd sam nie dysponuje tą wiedzą, zatem kluczowa jest współpraca z interesariuszami.

Analiza tej wiedzy pozwala wskazać, w jakie kierunki rozwoju najlepiej zainwestować środki publiczne. Inteligentna specjalizacja pozwala tak planować i ukierunkować działania, by w efekcie oddziaływać na całą gospodarkę. Chodzi o uzyskanie efektu dyfuzji (ang. *spillover*), czyli rozlewania się innowacyjności na różne obszary gospodarki. **Rozwiązania wprowadzane przez jedne podmioty poprzez łańcuch powiązań powodują uruchomienie procesów innowacyjnych w kolejnych przedsiębiorstwach i instytucjach.** Cała gospodarka regionu zaczyna mocniej się rozwijać i konkurować, co

w dłuższej perspektywie przekłada się na wzrost jakości życia mieszkańców danego regionu.

Obszary inteligentnej specjalizacji

Województwo określiło w strategii **cztery szerokie obszary inteligentnej specjalizacji: bezpieczna żywność, inteligentne systemy w przemyśle i infrastrukturze, nowoczesny ekosystem biznesowy i wysoka jakość życia.** Inteligentna specjalizacja Mazowsza ma charakter otwarty – zakłada możliwość identyfikacji nowych nisz rozwojowych w dowolnym momencie realizacji strategii. Te cztery główne obszary tematyczne są punktem wyjścia do poszukiwań i dyskusji w ramach procesu

Aleksandra Szwed, zastępca dyrektora Departamentu Rozwoju Regionalnego i Funduszy Europejskich, Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Inteligentna specjalizacja okazała się dużą zmianą w podejściu do prowadzenia regionalnej polityki innowacyjności, ale też satysfakcjonującym wyzwaniem zawodowym. Można powiedzieć, że jest to specyficzna koncepcja łączenia i koncentracji zasobów na najbardziej efektywnych działaniach. Dostarcza wytyczne i narzędzia do tworzenia i realizacji strategii. Jest to podejście sprzyjające wychodzeniu poza ramy kompetencji pojedynczej organizacji: otwarte na oddolne inicjatywy, angażujące interesariuszy, sprzyjające budowaniu sieci współpracy. Właśnie ten aspekt bezpośredniego zaangażowania jest dla mnie osobiście najważniejszy.

przedsiębiorczego odkrywania (PPO). Polega on na współpracy i dialogu między wszystkimi zainteresowanymi stronami, czyli interesariuszami (przedstawiciele biznesu, nauki, administracji samorządowej i organizacji pozarządowych).

Proces przedsiębiorczego odkrywania (PPO) – działania angażujące interesariuszy (w tym m.in. przedsiębiorców, przedstawicieli nauki i instytucji otoczenia biznesu) w projektowanie, wdrażanie, monitorowanie, ocenę i aktualizację strategii inteligentnej specjalizacji. Interesariusze mają najlepszą wiedzę, co jest mocną stroną ich aktywności. PPO ma wpływ na kształtowanie regionalnego systemu innowacji.

Jak to wygląda w praktyce? Do rozmowy z Urzędem Marszałkowskim zapraszani są przedsiębiorcy, jednostki naukowe, instytucje otoczenia biznesu. Uczestnicy grupy roboczej prowadzą dyskusję, której motywem przewodnim jest dany obszar inteligentnej specjalizacji. Sami wskazują i wspólnie doprecyzowują kierunki badawcze, które są istotne z punktu widzenia tworzenia nowych produktów, usług i procesów w przedsiębiorstwach. Dialog prowadzi do uszczegółowienia tematów i następnie stworzenia wykazu priorytetowych kierunków badań.

Nisze rozwojowe – PPO prowadzi do doprecyzowania obszarów specjalizacji poprzez identyfikację nisz rozwojowych, czyli szczegółowej tematyki przedsięwzięć wymagających wsparcia.

Strategia nie jest wyłączną własnością jednego podmiotu (Urzędu Marszałkowskiego), ale powinna być kształtowana i realizowana przez różne organizacje połączone wspólnym celem – zwiększaniem konkurencyjności regionu. Współwłasność strategii i współodpowiedzialność za rozwój regionu, dostosowanie działań do potrzeb odbiorców, wykorzystanie wiedzy eksperckiej dzięki bezpośredniemu zaangażowaniu przedstawicieli różnych środowisk (biznesu, nauki, administracji publicznej i społeczeństwa) utrwala mechanizmy współpracy charakterystyczne dla społeczeństwa dojrzałego obywatelsko. W dłuższej perspektywie skutkuje to efektywnie działającym ekosystemem innowacji.

Inteligentna specjalizacja i proces przedsiębiorczego odkrywania zmuszają do całościowego spojrzenia na zjawiska pojawiające się w regionie, rozpoznania pojawiających się szans i dostosowania do nich realizowanych działań. Pozwala to na budowanie synergii pomiędzy programem regionalnym a innymi instrumentami wsparcia oraz na tworzenie mechanizmów wyrównywania dysproporcji rozwojowych w województwie.

Kierunki badań

Formalnie RIS nie musi się zamykać w ramach jednego, samodzielnego dokumentu. W przypadku województwa mazowieckiego dokumentowi strategicznemu towarzyszy szereg dokumentów wdrożeniowych, w tym m.in. priorytetowe kierunki badań. **Z punktu widzenia samej koncepcji inteligentnej specjalizacji to właśnie priorytetowe kierunki badań są dla jej realizacji istotniejsze.** Mają one postać dokumentów, w których wprost podawana jest lista tematów, na jakich powinny się koncentrować projekty wspierane z programu Fundusze Europejskie dla Mazowsza.

Takie uszczegółowienie obszarów inteligentnej specjalizacji w oparciu o PPO może przybierać formę np. wykazu priorytetowych kierunków badań, wykazu kluczowych kompetencji lub kierunków kształcenia zawodowego, mapy potrzeb w zakresie infrastruktury badawczej, mapy potrzeb w zakresie inwestycji zagranicznych.

Mapy argumentacji

Pracownicy Urzędu Marszałkowskiego odpowiedzialni za PPO, którzy spotykali się z grupami roboczymi, ograniczali swoją rolę do moderowania, chcąc w ten sposób umożliwić swobodny przepływ wiedzy i pomysłów na spotkaniach. To uczestnicy dyskutowali między sobą i w efekcie tworzyli dokument „zbierający” rzeczywiste potrzeby na projekty badawczo-rozwojowe. Było to istotne, ponieważ inteligentna specjalizacja opiera się na oddolnie identyfikowanych potrzebach i priorytetach rozwojowych.

Z uwagi na związane z pandemią ograniczenia wprowadzone w życiu społeczno-gospodarczym konieczne było opracowanie bezpiecznych kanałów współpracy z interesariuszami, które pozwoliłyby utrzymać podobny poziom zaangażowania i dyskusji. W tym celu przy tworzeniu czwartej wersji wykazu priorytetowych kierunków badań Urząd Marszałkowski skorzystał z zewnętrznych narzędzi, do których należą „mapy argumentacji”. Nowe narzędzia nie zmieniają roli Urzędu Marszałkowskiego, a jedynie usprawniają proces. Opracowanie zestawu tematów badawczych nadal musi pozwalać na wsparcie większej liczby projektów niż pojedyncza, punktowa interwencja przedsiębiorcy.

Konkurs nie może być zawężony jedynie do uczestników spotkań grup roboczych ds. inteligentnej specjalizacji, musi służyć wszystkim zainteresowanym, którzy chcą wnioskować o dofinansowanie z funduszy europejskich. Niezależnie od pewnych ograniczeń jest to jedna z niewielu okazji, aby w tak bezpośredni sposób wpływać na prowadzenie polityki innowacyjności regionu i kształt instrumentów wsparcia finansowych z funduszy europejskich.

27 września 2022 r. Zarząd Województwa Mazowieckiego zaakceptował czwartą wersję priorytetowych kierunków badań – pierwszą po przyjęciu zaktualizowanej RIS 2030.

Ocena zgodności projektów z IS

Dla każdego obszaru inteligentnej specjalizacji w RIS 2030 określono spodziewane efekty gospodarcze i rezultaty projektów oraz wskazano przykładowe technologie wspierające obszar. Powyższe elementy mogą posłużyć do formułowania kryteriów oceny projektów w instrumentach opartych na inteligentnej specjalizacji. Kryteria mogą się odnosić bezpośrednio do opisu obszarów inteligentnej specjalizacji lub do odpowiednich dokumentów wdrożeniowych (np. dokumentu kierunkowego dla inteligentnej specjalizacji lub programu wdrożeniowego). Mogą przyjmować charakter kryteriów dostępowych (warunek, który projekt musi spełniać) lub punktowych (projekt otrzymuje punkty w zależności od stopnia wpisywania się w inteligentną specjalizację). RIS 2030 zawiera propozycje, w jaki sposób różne rodzaje przedsięwzięć mogą być oceniane w zakresie zgodności z inteligentną specjalizacją.

Możliwe jest także stopniowanie zgodności na wysoką i niską. Dla projektów badawczo-rozwojowych wymagana jest zgodność wysoka na poziomie priorytetowych kierunków badań. Zgodność niska może być weryfikowana np. przy określaniu, czy inwestycja zagraniczna jest zgodna z inteligentną specjalizacją. Tego rodzaju inwestycje nie zawsze mają charakter typowo badawczo-rozwojowy czy innowacyjny. Wówczas nie jest wymagana zgodność z priorytetowymi kierunkami badań (lub innym dokumentem kierunkowym dla inteligentnej specjalizacji).

Zgodność wysoka – występuje w przypadku przedsięwzięć, których zasadniczą część ukierunkowana jest na cel, oczekiwany rezultat gospodarczy wskazany w opisie obszaru inteligentnej specjalizacji lub cel określony w dokumencie kierunkowym dla inteligentnej specjalizacji. Przykładem są prace badawczo-rozwojowe realizowane w celu wdrożenia konkretnego rozwiązania wpisującego się w obszar inteligentnej specjalizacji.

Zgodność niska – występuje w przypadku przedsięwzięć, których wyniki mogą znaleźć różne zastosowanie, częściowo także w obszarach inteligentnej specjalizacji województwa mazowieckiego. Przykładem jest rozwój infrastruktury badawczej bez wyraźnego ukierunkowania na prace badawcze wpisujące się w obszary inteligentnej specjalizacji.

W poprzednim okresie programowania w dużej części konkursów z ówczesnego celu pierwszego (*Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji*) kryterium dostępowym była zgodność z priorytetowymi kierunkami badań. Wówczas pojawiały się generalnie dwa typy projektów: ukierunkowane na konkretne rozwiązanie lub przewidujące rozwiązanie uniwersalne, dające możliwość wielu zastosowań, w tym również w obszarach inteligentnej specjalizacji. Tym razem w zależności od rodzaju konkursu czy od puli środków Instytucja Zarządzająca programem regionalnym będzie decydować, czy w danym przypadku wymagana jest wysoka zgodność, czy wystarczy zgodność niska.

Przedsiębiorcy z sektora MŚP aplikujący do konkretnego konkursu nie będą musieli szczegółowo analizować, czy ich projekt wpisuje się w cele strategii. Instrumenty wsparcia mają jasno sformułowane cele, które są podporządkowane celom RIS 2030. Aby przygotować dobry projekt, wystarczające będą informacje dołączone do dokumentacji konkursowej, np. dokumenty kierunkowe. Jeśli jednym z kryteriów będzie zgodność z priorytetowymi kierunkami badań w danym obszarze inteligentnej specjalizacji, wówczas zadaniem projektodawcy jest sprawdzenie, czy projekt tematycznie pokrywa się z wykazem.

RIS 2030 oparta na koncepcji IS nie zawęża się tylko do programu regionalnego. Daje możliwość poszukiwań i testowania rozwiązań w postaci pilotaży finansowanych z innych źródeł. Zarząd Województwa Mazowieckiego dotychczas przychylnie traktował pomysły na konkursy ze środków własnych. Testowanie nowych rozwiązań jest ważnym elementem koncepcji inteligentnej specjalizacji. Pozwala zidentyfikować i opracować najlepsze instrumenty wsparcia przedsiębiorstw czy instytucji otoczenia biznesu.

Jerzy Gontarz

Nowa jakość

ZABAWEK

Od jednoosobowej działalności gospodarczej do grona potentatów branży zabawkarskiej w Europie – oto droga otwockiej firmy Mochtoys. Ten imponujący rozwój od wielu lat wspierają fundusze europejskie.

Historia spółki sięga 1993 r. Wówczas to w Otwocku powstała jednoosobowa firma zajmująca się produkcją prostych zabawek z tworzyw sztucznych, głównie do piaskownicy, oraz klocków. W ciągu prawie 30 lat **mazowieckie mikroprzedsiębiorstwo wyrosło na jednego z największych producentów w branży**, który zatrudnia ponad 180 osób, a dwie trzecie produkcji przeznaczają na eksport. Niemala w tym zasługa funduszy europejskich, dzięki którym w 2011 r. spółka wprowadziła do sprzedaży pierwsze zabawki wielkogabarytowe. Dziś decydują one o pozycji Mochtoys na rynku. Domki ogrodowe i zjeżdżalnie, kuchnie, garaże, parkingi sprawdzają się zarówno w domach, jak i ogrodach czy przedszkolach w 30 europejskich krajach. Katalog produktów składa się z około 150 pozycji, a co roku dwie fabryki w Otwocku i Woli Duckiej opuszcza aż 3,5 mln zabawek.

Jakość i innowacje

Rynek zabawek jest bardzo trudny, przede wszystkim ze względu na import tanich produktów z Azji, głównie z Chin. W tym wypadku kupujący może mieć wątpliwości, czy za niską ceną oferty z Dalekiego Wschodu nie kryją się wysokie koszty społeczne i środowiskowe oraz czy spełnione zostały europejskie normy bezpieczeństwa.

Mochtoys produkuje w Polsce. Zapewnia to lepszą kontrolę nad procesem produkcji i pozwala na śmielsze eksperymentowanie z technologią. Na rynku trudno wyróżnić się ceną, ale jakością i innowacyjnością oraz szeroką, wciąż rozwijającą się ofertą – jak najbardziej. Z kolei **ciągłe monitorowanie rynku i kontakt z klientami wskazują kierunki, którymi należy podążać**, zmiany, jakie warto wprowadzać. – *Na rynku zabawek jest popyt na nowe produkty i nowe technologie* – podkreśla Mariusz Kluczek, dyrektor Mochtoys sp. j. – *Zapotrzebowanie rynkowe wyczuwamy na podstawie rozmów z naszymi klientami, ale też naszego doświadczenia, które posiadamy w tym zakresie* – dodaje.

Proces wprowadzenia nowego produktu na rynek bywa długi i kosztowny, zwłaszcza jeśli się chce, by wyrób spełnił oczekiwania najbardziej wymagającego klienta. Przy wdrożeniu produkcji dwóch nowych zabawek wielkogabarytowych – modułowej kuchni oraz zjeżdżalni ze ścianką wspinaczkową – spółka Mochtoys ponownie skorzystała ze wsparcia środków europejskich. W ramach **projektu „Z nową wiedzą w stronę wzmocnienia pozycji konkurencyjnej firmy Mochtoys na rynku produkcji zabawek”**, wspartego dofinansowaniem ponad 3,8 mln zł, zakupiono maszyny (wtryskarki do tworzyw sztucznych), dwa komplety form wtryskowych, system chłodzenia i niezbędną infrastrukturę. – *Wtryskarki, które już mieliśmy, również nadawałyby się do produkcji w nowej technologii, ale potrzebowaliśmy nowej mocy, żeby nie rezygnować z produkowania innych zabawek* – tłumaczy dyrektor firmy Mochtoys.

Nowe zabawki powstały dzięki innowacyjnej technologii opierającej się na grzaniu indukcyjnym z zastosowaniem napełniaczy mineralnych.

Projekt: Z nową wiedzą w stronę wzmocnienia pozycji konkurencyjnej firmy Mochtoys na rynku produkcji zabawek
Wartość projektu: 12,2 mln zł
Dofinansowanie z UE: ok. 3,8 mln zł

Jej przydatność sprawdzono wcześniej w toku badań zleconych przez spółkę naukowcom z Politechniki Poznańskiej. – *Tech-nicznych szczegółów nie chcę rozwijać. Stanowi to nasze know-how. Według naszej najlepszej wiedzy nikt dotychczas w Europie nie wytwarzał takich wyrobów* – zaznacza Mariusz Kluczek.

Jeszcze więcej frajdy

Nowe produkty uzupełniły bogatą i wciąż zmieniającą się ofertę spółki Mochtoys. Cieszą się sporym zainteresowaniem, choć, jak przyznaje dyrektor firmy, efekt realizacji projektu mógłby być jeszcze lepszy. – *Nowe zabawki sprzedajemy w całej Europie, ale z racji czasów, które mamy, nie jest to coś, czego się spodziewaliśmy. Nie jest to jednak ani wina naszych nowych zabawek, ani samego projektu. Gdyby nie pandemia i obecna sytuacja geopolityczna, sprzedawalibyśmy ich więcej* – mówi Mariusz Kluczek.

Zabawki są przeznaczone do użytkowania w domu i na zewnątrz, dla dzieci powyżej 3. roku życia. Dzięki zastosowaniu nowej technologii ładniej wyglądają, ale też cechują się lepszymi właściwościami użytkowymi. Przede wszystkim poprawiły się parametry ślizgu na zjeżdżalni i dzieci mają jeszcze więcej frajdy podczas zabawy. Zjeżdżalnia ma prawie dwa metry długości, a żeby się na nią wdrapać, należy pokonać dziewięć stopni metrowej ścianki wspinaczkowej, która zastąpiła tradycyjnie wykorzystywaną w tym celu drabinę. Drugi produkt, czyli kuchnia modułowa, to przykład zabawki, którą można w dowolny sposób kształtować – dostawiać mebelki i rozbudowywać ją właściwie w nieskończoność.

Marek Rokita

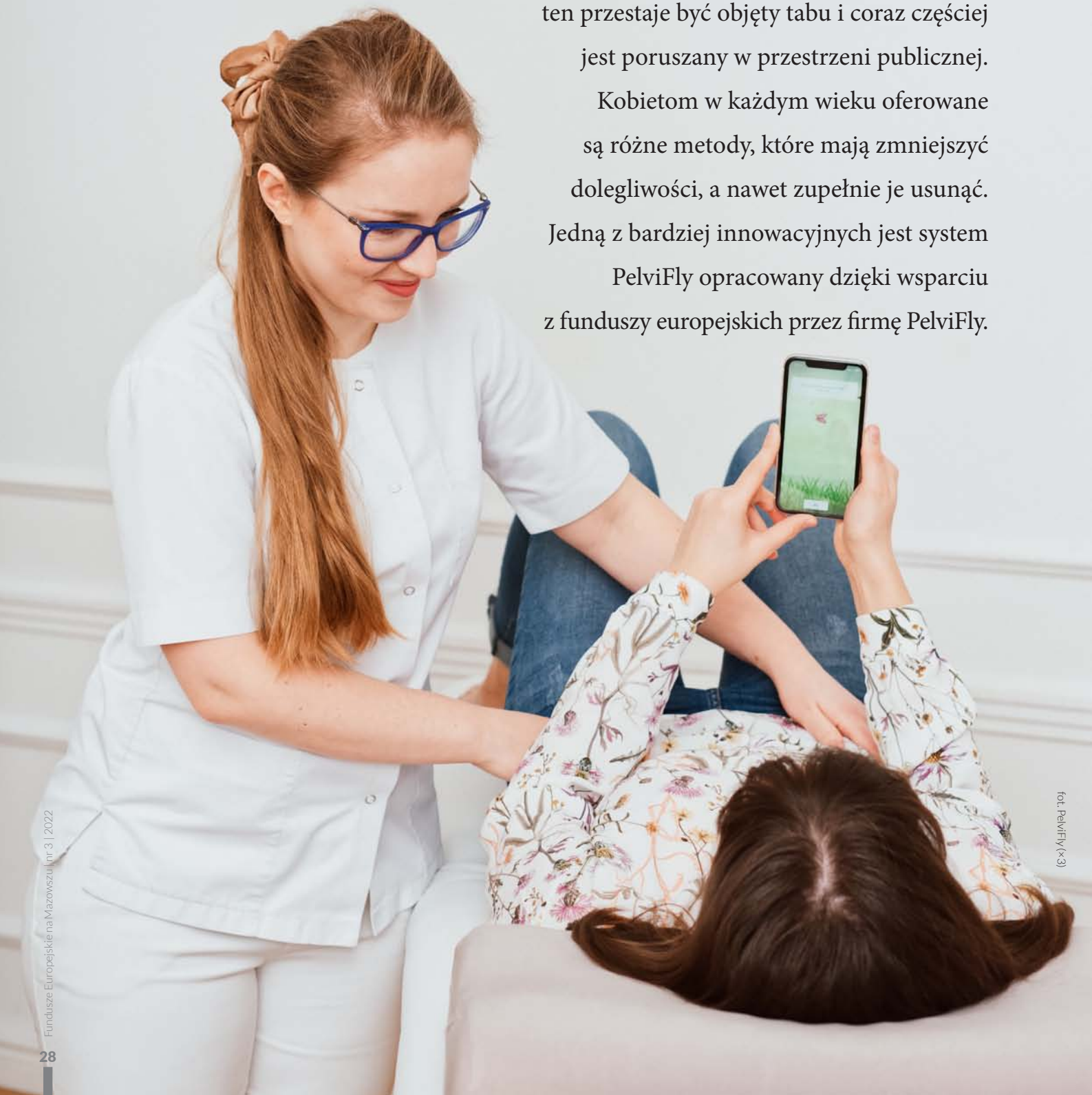
Rehabilitacja mięśni dna miednicy

Nietrzymanie moczu zyskało już status choroby społecznej. Na szczęście problem ten przestaje być objęty tabu i coraz częściej jest poruszany w przestrzeni publicznej.

Kobietom w każdym wieku oferowane są różne metody, które mają zmniejszyć dolegliwości, a nawet zupełnie je usunąć.

Jedną z bardziej innowacyjnych jest system

PelviFly opracowany dzięki wsparciu z funduszy europejskich przez firmę PelviFly.

Jak informuje Ministerstwo Zdrowia, w zależności od wieku problem dotyka 25-45 proc. kobiet w Polsce. Statystyki te mogą być jednak zaniżone ze względu na intymny charakter schorzenia.

Szacuje się, że na świecie doświadcza go około 424 mln osób – 303 mln kobiet i 121 mln mężczyzn. W Polsce – ponad 2 mln osób. W przypadku kobiet jest m.in. konsekwencją ciąży i porodów siłami natury, zmian hormonalnych w okresie menopauzy, zabiegów operacyjnych w obrębie miednicy mniejszej, otyłości, ciężkiej pracy fizycznej, ale też intensywnych treningów sportowych.

O krok dalej

Spółka PelviFly zainteresowała się tym problemem zdrowotnym już w 2014 r., a dwa lata później rozpoczęła prace B+R, podejmując się realizacji projektu „Partnerskie prace badawczo-rozwojowe firmy PelviFly sp. z o.o. i jednostki Instytut Technologii Elektronowej prowadzące do stworzenia innowacyjnego systemu do rehabilitacji mięśni dna miednicy kobiet z uwzględnieniem wyprodukowania sondy dopochwowej, platformy telemedycznej i aplikacji mobilnej”. Wyzwanie to było kolejnym etapem prac badawczych założycielki firmy – dr Urszuli Herman, która ukierunkowała swoje badania właśnie na mięśnie dna miednicy.

Punktem wyjścia była wcześniej podjęta przez firmę **współpraca z inżynierami ze Stanford University z Doliny Krzemowej w Stanach Zjednoczonych**. W jej ramach zostało opracowane **miękkie, silikonowe urządzenie dopochwowe kGoal z czujnikami, służące do wzmacniania mięśni dna miednicy**. – *Na bazie amerykańskiego kGoala stworzyliśmy – w ramach projektu dofinansowanego z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego – koncepcję nowego urządzenia medycznego, które miało iść o krok dalej – pozwalałoby na rehabilitację. Opracowaliśmy prototyp medycznej sondy dopochwowej (obecnie na etapie certyfikacji medycznej i finalizacji przygotowań do produkcji), która będzie połączona z już wdrożonym i świetnie funkcjonującym systemem do telerehabilitacji* – mówi dr Urszula Herman, prezes zarządu PelviFly.

Wymyślony przez polski zespół model czujnika siły nacisku mięśni opiera się na unikalnej na skalę światową technologii i został zabezpieczony zgłoszeniem patentowym.

Ćwiczysz w domu, a system telerehabilitacji czuwa

Na razie, zanim sonda medyczna marki PelviFly zostanie wprowadzona na rynek, około 5 tys. Polek ćwiczy z urządzeniem kGoal (na

Projekt: Partnerskie prace badawczo-rozwojowe firmy PelviFly sp. z o.o. i jednostki Instytut Technologii Elektronowej prowadzące do stworzenia innowacyjnego systemu do rehabilitacji mięśni dna miednicy kobiet z uwzględnieniem wyprodukowania sondy dopochwowej, platformy telemedycznej i aplikacji mobilnej

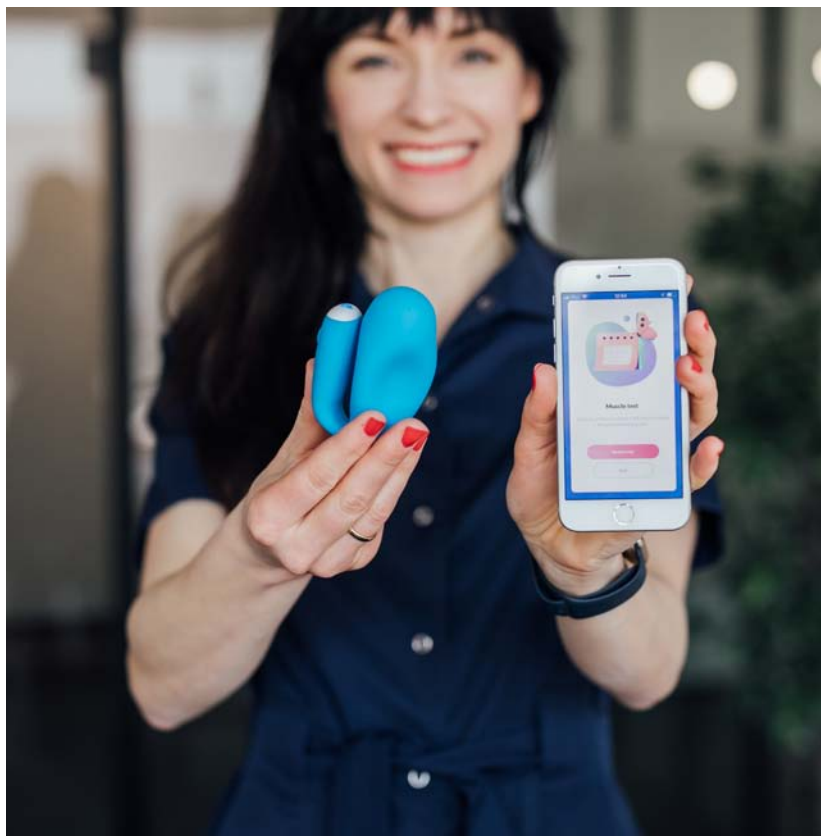
Wartość projektu: 1,7 mln zł

Dofinansowanie z UE: ok. 0,7 mln zł

20 tys. kobiet używających go na całym świecie), tyle że jest ono sprzężone z wypracowanymi w projekcie i już wykorzystywanymi: aplikacją PelviFly (instalowaną w smartfonie) i systemem do telerehabilitacji. I właśnie takie połączenie przynosi rehabilitację podejmowaną w domu na wyższy poziom.

Aplikacja w formie animacji pokazuje aktywność mięśni dna miednicy. Użytkowniczka podczas treningu od razu widzi, czy dane ćwiczenie wykonuje poprawnie – czy skurcz ma właściwą siłę bądź odpowiednio długo utrzymywane jest napięcie mięśni. Dodatkowo w aplikacji znajduje się plan treningu z zadaniami do wykonania, w formie motywujących gier.

Do nadzorowania efektywności domowej rehabilitacji służy z kolei **system telerehabilitacyjny pozwalający na przesyła-**

Dr Urszula Herman prezentuje system PelviFly

nie danych przez aplikację, zdalną ich analizę przez terapeutę i zdalne z nim konsultacje. – Część pań, jeśli ma taką potrzebę, wykupuje sobie takie konsultacje. Druga grupa stale jest pod opieką specjalisty, który pilnuje, nadzoruje i motywuje do treningów. I to jest bardzo cenione przez użytkowników.

Dzięki opiece terapeuty nie popełnia się błędów, szybciej widać efekty ćwiczeń, większa jest motywacja do treningów. To jest trochę jak na siłowni z instruktorem. Zawsze, jak mamy opiekuna, bardziej nam się chce – mówi Gabriel Herman, wiceprezes zarządu PelviFly. – Dążymy do tego, żeby rehabilitacja odbywała się w domu, żeby nie trzeba było jeździć do gabinetu i rozmawiać o tym problemie, bo mimo podjętego leczenia dla niektórych kobiet nadal może to być krępujące i zbyt intymne – dodaje. Do tego dochodzi oszczędność czasu i pieniędzy, których nie trzeba wydać na dojazd, i jakże istotna możliwość konsultacji ze specjalistą praktycznie z każdego miejsca.

Systematyczność i jeszcze raz systematyczność

Wśród kobiet korzystających z obecnie dostępnego systemu kGoal oraz rozwiązania telerehabilitacyjnego PelviFly najwięcej jest młodych matek, zwłaszcza tych, które mają za sobą już drugi poród, a tym samym – większą świadomość, jakie niekorzystne zmiany w organizmie może on spowodować. Drugą grupą są panie aktywne sportowo, przede wszystkim biegające czy uczestniczące w zajęciach fitness – szybciej zauważają one problemy z przeciekaniem, ale też wiedzą, że ćwiczenie mięśni dna miednicy wzmacnia mięśnie głębokie, co się przekłada na

”

DZIĘKI APLIKACJI PELVIFLY
UŻYTKOWNICZKA PODCZAS
TRENINGU **OD RAZU WIDZI, CZY
DANE ĆWICZENIE ANGAŻUJĄCE
MIĘŚNIE DNA MIEDNICY
WYKONUJE POPRAWNIE**

poprawę wyników w sporcie. Trzecią grupą są kobiety w okresie menopauzy, u których w konsekwencji niedoborów estrogenów inkontynencja pojawia się bądź nasila.

Z systemem PelviFly trzeba ćwiczyć około czterech razy w tygodniu po 5-10 minut. Do regularnych treningów mobilizuje aplikacja, kalendarz, monitoring ze strony systemu telemedycznego i wsparcie terapeuty czy lekarza. – Niekiedy kilka tygodni albo miesięcy systematycznych ćwiczeń pozwala całkowicie wyeliminować nietrzymanie moczu. Oczywiście sporo jest bardziej zaawansowanych przypadków, wymagających kompleksowego wsparcia także ze strony lekarza ginekologa i urologa – podkreśla dr Urszula Herman.

Warto też wspomnieć, że firma PelviFly przystępuje do prac badawczych związanych z nietrzymaniem moczu u mężczyzn i opracowania dla nich urządzenia wspomagającego rehabilitację urologiczną.

Profesjonalnie na każdym poziomie

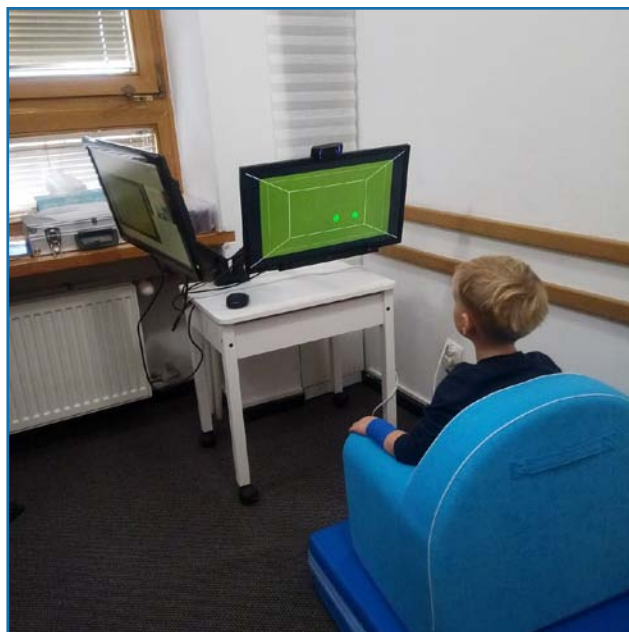
Z PelviFly współpracuje prawie 40 specjalistów. Są to fizjoterapeuci z doświadczeniem w uroginekologii bądź lekarze, którzy mają profile w aplikacji, dostęp do systemu i świadczą usługi zdalnie i tą drogą pomagają kobietom poprawnie ćwiczyć. – W ramach rehabilitacji hybrydowej mogą oni oprócz zdalnego udzielania porad także zapraszać pacjentki do gabinetu. Dobrze się sprawdza łączenie wizyt u lekarza z telerehabilitacją w domu – cieszy się Gabriel Herman.

Firma planuje zakończyć procesy certyfikacyjne na przełomie lat 2022 i 2023, by w przyszłym roku wypuścić na rynek pierwszą serię swoich urządzeń. Na świecie do tej pory zostało opracowanych kilka rozwiązań podobnych do systemu PelviFly. – Nasz będzie jednak **najbardziej innowacyjny jako połączenie nowego urządzenia medycznego z portalem telemedycznym, aplikacją, zaangażowaniem do współpracy specjalistów. Możemy być w światowej czołówce firm oferujących najbardziej efektywną fizjoterapię uroginekologiczną, a potem urologiczną dla mężczyzn** – podsumowuje dr Urszula Herman.

Agata Rokita

SENSEAS

szansą
na lepsze
życie

Elementy systemu SENSEAS, fot. Neuro Device (x3)

Maluch siada w foteliku i przez dziesięć minut ogląda wyświetlane na monitorze filmiki. Zamontowany przy ekranie eye tracker rejestruje, na co badane dziecko kieruje wzrok, wychwytyjąc zachowania, które mogą wskazywać na spektrum autyzmu. Tak działa SENSEAS – system służący do diagnozowania i terapii autyzmu opracowany przez firmę Neuro Device ze wsparciem Fundacji SYNAPSIS i Media Bridge.

Gdy zostajesz rodzicem malucha zachowującego się inaczej niż większość dzieci, chcesz wiedzieć, czy jego nietypowe, nienormalne zachowania są składową osobowości, czy kryje się za tym coś więcej. Ta specyfika i odrębność może, ale nie musi oznaczać, że dziecko jest np. w spektrum autyzmu.

Szansą na wsparcie takich dzieci i ich rodzin może być **SENSEAS – system służący do wczesnego wykrywania autyzmu**, który przez Organizację Narodów Zjednoczonych jest uznany za czwarte główne wyzwanie dla medycyny w krajach wysoko rozwiniętych. Dzięki wsparciu z funduszy europejskich prototyp urządzenia przydatnego w diagnozie i terapii dzieci ze spektrum autyzmu opracowało trzech partnerów. **Fundacja SYNAPSIS zapewniła wiedzę i wsparcie eksperckie dotyczące diagnozowania i terapii osób autystycznych. Firma Neuro Device, pomysłodawca systemu i lider przedsięwzięcia, zaprojektowała rozwiązanie technologiczne zastosowane w urządzeniu, a Media Bridge opracowała treści wizualne wykorzystywane do diagnozy i terapii.**

Diagnoza i terapia

Opracowane w projekcie urządzenie, które może być użyte do diagnozy i terapii dzieci od 2. do 5. roku życia, opiera się na trzech technologiach. Są nimi:

- **eye tracking, wideo-okulografia** – rejestracja ruchu gałek ocznych pokazująca, na co badana osoba kieruje wzrok
- **EDA/GSR (Electrodermal Activity/Galvanic Skin Response – reakcja skórno-galwaniczna)** – rejestracja przewodności skóry pozwalająca obserwować zmiany zaangażowania emocjonalnego
- **tES (transcranial Electrical Stimulation)** – stymulacja prądem stałym mająca na celu zwiększenie plastyczności mózgu.

Projekt: Multimodalny system do funkcjonalnej diagnostyki i wspomagania terapii dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu

Wartość projektu: 3,2 mln zł

Dofinansowanie z UE: 2,1 mln zł

Trudności z kontaktem wzrokowym należą do najwcześniej zauważalnych objawów spektrum autyzmu u małych dzieci i utrzymują się przez całe ich życie. Konsekwencją są problemy z nawiązywaniem i podtrzymywaniem relacji społecznych, co zwykle przekłada się na odrzucenie przez innych, błędne interpretowanie niepatrzenia w oczy jako przejawu lekceważenia czy obojętności. Istotne jest też to, że osoby autystyczne mają trudności z właściwym odczytywaniem emocji wyrażanych w spojrzeniu innych.

Ścieżki wzroku

Technologia **eye trackingu**, do której wykorzystany jest okulary podłączony do monitora komputerowego, **rejestruje aktywność wzrokową dziecka podczas oglądania specjalnie zaprojektowanego materiału wizualnego**. Maluch w trakcie badania, trwającego około dziesięciu minut (dodatkowe kilka minut trzeba przeznaczyć na skalibrowanie, czyli dopasowanie elementów systemu do dziecka), siedzi wygodnie w foteliku i patrzy na znajdujący się przed nim monitor.

– *Eye tracker mierzy kierunek patrzenia dziecka. Rejestruje, za czym podąża ono wzrokiem i jak długo utrzymuje wzrok na poszczególnych elementach obrazu. W ten sposób uzyskujemy mapę skupienia uwagi dziecka. Osoby ze spektrum preferują patrzeć na usta lub*

„«Patrz mi w oczy, młody człowieku!». Nie umiem powiedzieć, ile razy słyszałem ten przeszywający, jękliwy refren. Zaczęło się chyba, gdy poszedłem do pierwszej klasy. Słyszałem to od rodziców, krewnych, nauczycieli, szefów i wielu innych ludzi. Słyszałem to tak często, że zacząłem na to czekać. [...] – Patrz na mnie, kiedy do ciebie mówię! – domagali się, a ja wiałem się tylko i gapiałem w podłogę, przez co wściekali się jeszcze bardziej”.

„Przez całe swoje życie wystukiwałem, jak ludzie wmawiają mi, że jestem arogancki, nieobecny czy wręcz nieprzyjazy. A teraz czytam, że ludzie z aspergerem mają «mimikę nieodpowiednią do okoliczności»”.

John Elder Robinson, „Patrz mi w oczy. Moje życie z zespołem Aspergera”, Wydawnictwo Linia, Warszawa 2013, s. 15 i 249.

fol. Adobe Stock

elementy tła, nie jest dla nich tak istotny obszar oczu oraz nie potrafią współlniać uwagi – podążać za kierunkiem patrzenia drugiej osoby – opowiada Joanna Grochowska z Fundacji SYNAPSIS. – Podczas badania wyświetlane są krótkie filmiki z terapeutką. Za nią znajdują się półeczki z zabawkami, które są bodźcami rozpraszającymi – dzięki temu dowiadujemy się, na co dziecko patrzy. Terapeutka, utrzymując cały czas kontakt wzrokowy z maluchem, pokazuje mu rysunki, zabawki, pojawiają się także animacje. Mówi wolno i wyraźnie, nazywając to, co się dzieje, i kieruje uwagę dziecka na istotne elementy. Eye tracker mierzy, na ile koncentruje się ono na obszarze jej oczu, podąża za jej spojrzeniem, gestami, wskazówkami słownymi.

Dzięki wykorzystaniu nowych technologii system jest bardzo czuły – wykrywa nawet drobne nieprawidłowości, które mogą być niewidoczne gołym okiem. Podpowiada, w jakich aspektach dziecko może mieć problemy.

Skóra „mówi”

Kolejnym elementem systemu jest zakładane na nadgarstek niewielkie urządzenie wyglądem przypominające bransoletkę. Podczas gdy eye tracker śledzi aktywność wzrokową, ono rejestruje zmiany w potliwości skóry dziecka. Pozwala to ocenić, na ile w danym momencie maluch jest zestresowany.

Osoba opracowująca dane uzyskane z tych dwóch urządzeń może na ich podstawie postawić wstępną diagnozę.

Na sesję terapeutyczną przeznaczają się około 20 minut. Jest to działanie bardziej skomplikowane, wymaga bowiem opracowania przez terapeutę indywidualnego planu i materiału bodźcowego dostosowanego do dziecka. **W projekcie do prowadzenia terapii dzieci wykorzystywano także metodę stymulacji przezczaszkowej.** – Jej celem było pobudzenie kory mózgowej dziecka i ułatwienie procesu uczenia się oraz stymulacja rozwoju mowy. Dzieci miały zakładany na głowę specjalny czepek, pod który wsuwane były dwie elektrody. Sama stymulacja nie była bolesna czy niekomfortowa, ale dla niektórych maluchów problem stanowiło założenie czepka. Podczas stymulacji dzieci oglądały na monitorze specjalnie opracowany materiał – opisuje Joanna Grochowska.

Czas na komercjalizację

Choć system wypracowany w toku przewidzianych prac badawczo-rozwojowych byłby bardzo przydatny w placówkach diagnozujących spektrum autyzmu, do tej pory nie został wprowadzony na rynek. Powstał tylko prototyp. Fundacja SYNAPSIS przez jakiś czas po zakończeniu projektu wykorzystywała go w terapii dzieci w swojej placówce. Z kolei Neuro Device w ramach swojej współpracy z innymi ośrodkami używał eye trackera do ćwiczeń z dziećmi z porażeniem mózgowym, z wadami genetycznymi.

– Na razie nie udało się – mimo zainteresowania, jakie rozwiązanie wzbudzało podczas prezentacji na konferencjach czy targach – skłonić kogoś do podjęcia decyzji o uruchomieniu

”

SYSTEM SENSEAS JEST
JEDNYM Z PIERWSZYCH
NA ŚWIECIE ROZWIĄZAŃ,
KTÓRE WYKORZYSTUJĄ
JEDNOCZEŚNIE TECHNIKI
MULTIMEDIALNE ORAZ POMIARY
PSYCHOFIZJOLOGICZNE.

**DIAGNOZA POSTAWIONA
DZIĘKI NIEMU NA WCZESNYM
ETAPIE ŻYCIA DZIECKA
OTWIERA DROGĘ DO TERAPII**

produkcji. Według mnie wynika to przede wszystkim z wysokich kosztów wyprodukowania tego typu urządzenia. Być może kiedy eye trackery będą taniały, otworzy się jakaś furtka do komercjalizacji. Chcieliśmy, by opracowany przez nasz zespół system był dostępny dla zainteresowanych nim osób i placówek, żeby mógł być wykorzystywany przede wszystkim do badań przesiewowych u małych dzieci. Przeprowadzenie takiego badania nie wymaga specjalistycznej wiedzy. Może je wykonać każda osoba po krótkim przeszkoleniu – mówi Joanna Grochowska.

Co warto podkreślić, system SENSEAS jest jednym z pierwszych na świecie rozwiązań, które wykorzystują jednocześnie techniki multimedialne oraz pomiary psychofizjologiczne (eye tracking, EDA/GSR). Diagnoza postawiona dzięki niemu na tak wczesnym etapie życia otwiera drogę do terapii. Tym samym dając szansę na lepsze życie.

Agata Rokita

POMOC W KOMERCJALIZACJI

Wszyscy zainteresowani uruchomieniem produkcji systemu SENSEAS mogą się w tej sprawie kontaktować z firmą Neuro Device:
senseas@neurodevice.pl,
kontakt@neurodevice.pl.

grafika: ChromaStock

Ubrania z alarmem

W Fabryce Odzieży Garment w Sobolewie produkowana jest „inteligentna” odzież ochronna, która „dba” o bezpieczeństwo pracowników. Specjalne systemy informują o zagrożeniu porażeniem prądem oraz zbyt wysokiej temperaturze grożącej poparzeniem.

foto: Łukasz Szymański (x2)

Fabryka Odzieży Garment Tomasz Pełka od 2004 r. produkuje wysokiej jakości odzież roboczą i środki ochrony indywidualnej. W jej katalogu figuruje ponad 1800 różnego rodzaju produktów zabezpieczających pracowników narażonych na urazy mechaniczne, niebezpieczne działanie niskich i wysokich temperatur czy substancji chemicznych stwarzających zagrożenie dla zdrowia i życia. Nowością w ofercie firmy jest detektorowa odzież robocza opracowana dzięki dofinansowaniu z funduszy europejskich.

Kilka lat temu w zespole firmy Garment wykiełkował pomysł na poszerzenie asortymentu o odzież detektorową. Zrealizowano go dzięki dwóm projektom. Do pierwszego, pn. „Zakup usługi badawczo-rozwojowej w zakresie opracowania detektorowej odzieży roboczej wraz z technologią automatycznej identyfikacji obiektów z użyciem nici elektroprzewodzących”, zostali zaangażowani w 2017 r. pracownicy Wydziału Elektrycznego Politechniki Częstochowskiej. W trakcie prac B+R powstały prototypy ubrań o właściwościach technicznych takich jak informowanie użytkownika o zagrożeniu porażeniem prądem oraz zbyt wysokiej temperaturze grożącej poparzeniem.

Nowa linia produkcyjna

Za sprawą drugiego projektu, pn. „Wprowadzenie na rynek detektorowej odzieży roboczej poprzez wdrożenie wyników prac B+R”, firma Garment poszerzyła swój park maszynowy o nową linię produkcyjną, uruchomioną w 2018 r., i w związku z tym zatrudniła nowych pracowników. Na linię składa się niemal 20 urządzeń, takich jak m.in. automatyczna warstwówka do tkanin z funkcją automatycznej kontroli naprężenia, maszyna ramieniowa 3-igłowa do szycia szwów podwójnie zawiniętych czy hafciarka 8-głowicowa z opuszczanym stołem.

W nowym procesie produkcji (innowacja procesowa) zostały połączone tradycyjne w branży odzieżowej technologie z zaawansowanymi rozwiązaniami z obszaru tektroniki. Dzięki tej inwestycji możliwe stało się uruchomienie w 2018 r. produkcji dwóch nowych zestawów odzieży o funkcjonalnościach wcześniej niespotykanych na rynku.

Alarm: niebezpieczne napięcie

Pierwszy z nich to **detektorowa odzież robocza (komplet składający się z bluzy i spodni)** ze zintegrowanym tekstro-

Projekt: Wprowadzenie na rynek detektorowej odzieży roboczej poprzez wdrożenie wyników prac B+R

Wartość projektu: 2,2 mln zł

Dofinansowanie z UE: 0,8 mln zł

nicznym systemem wykrywania przewodów pod napięciem.

– Ten nowy na rynku typ odzieży roboczej chroni przed porażeniem prądem elektrycznym. Konstrukcja ubrania zapewnia użytkownikowi ochronę poprzez detekcję występującego w bezpośredniej bliskości rąk pola elektromagnetycznego wytwarzanego przez prąd przemienny sieci niskiego napięcia. Wprowadzona na rynek odzież ma także dodatkową funkcję, jaką jest wykrywanie przebiegu linii zasilających i przewodów pod napięciem, jeśli znajdują się w pobliżu detektorów – mówi Tomasz Pełka, właściciel Fabryki Odzieży Garment. Ubrania robocze wyposażone w system detekcji napięcia są wykorzystywane głównie w takich branżach, jak budowlana, remontowa i instalacyjna.

Elementy składowe systemu detektorowego zakładane są w określonych miejscach uszytej bluzy (nie instaluje się ich w spodniach). Na mankietach umiejscowiony jest czujnik pola magnetycznego wraz z diodami, które w sytuacji zagrożenia zapalają się. Z kolei w prawej przedniej kieszeni montowany jest sterujący całością układ, zintegrowany z sygnalizacją wibroakustyczną i zasilającą go baterią. Te dwa oddalone od siebie elementy systemu połączone są obwodami zasilającymi i sygnałowymi.

Jeśli pracownik ubrany w bluzę z zainstalowanym systemem detekcji znajdzie się w pobliżu pola magnetycznego, które stanowi dla niego zagrożenie, na mankietach zapalają się diody, a w kieszeni uruchamia się sygnalizacja akustyczna i wibracyjna.

Alarm: zbyt wysoka temperatura

Tekstroniczny system założony w drugim typie detektorowych ubrań roboczych (również bluza i spodnie) reaguje z kolei na wysokie temperatury. – Ten typ odzieży – także no-

Tekstronika – interdyscyplinarna dziedzina, która wykorzystuje wiedzę z takich dziedzin, jak m.in. włókiennictwo, elektronika, informatyka czy automatyka. W wyrobie tekstronicznym zminiaturyzowana elektronika jest łączona z tkaniną w funkcjonalną całość podnoszącą bezpieczeństwo człowieka. Rozwiązania tekstroniczne znajdują zastosowanie m.in. w medycynie, ratownictwie, wojskowości, ale też w branżach rozrywki.

”

W NOWYM PROCESIE

PRODUKCJI W FIRMIE GARMENT

ZOSTAŁY POŁĄCZONE

TRADYCYJNE W BRANŻY

ODZIEŻOWEJ TECHNOLOGIE

Z ZAAWANSOWANYMI

ROZWIĄZANIAMI

Z OBSZARU TEKSTRONIKI

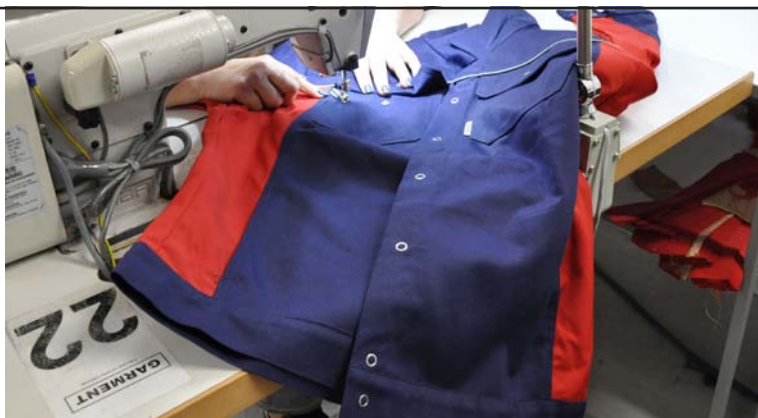
wość na rynku – wykrywa zagrożenie poparzeniem się przy pracy na stanowiskach narażonych na kontakt z gorącymi powierzchniami – wyjaśnia Tomasz Pełka. – Nasza odzież zaopatrzona w system detekcji wysokich temperatur jest skierowana do takich branż, jak przetwórstwo przemysłowe, a w szczególności produkcja artykułów spożywczych, metalowych wyrobów gotowych, wyrobów z gumy, tworzyw sztucznych oraz w hutach szkła – dodaje.

Podobnie jak w bluzie reagującej na zagrożenie porażeniem prądem, w tym przypadku – jeśli czujniki wykryją zbyt wysoką temperaturę – sygnalizacja świetlna i wibracyjno-akustyczna uruchamiają się na mankietach i w przedniej kieszeni.

Dzięki wsparciu z funduszy europejskich firma Garment uruchomiła też innowacyjną usługę rentalu (wynajem, serwis i pranie) odzieży roboczej, pozwalającą serwisować m.in. ubrania detektorowe swojej marki.

Oferowane innowacyjne ubrania są przygotowywane na konkretne zamówienia klientów – rocznie sprzedawanych jest około 5 tys. kompletów odzieży. Najwięcej zamówień płynie z branż: budowlanej, instalatorskiej i spożywczej.

Agata Rokita

Przypomniane dziedzictwo olenderskie

Byli mistrzami w ujarzmianiu rzek i wprowadzili mnóstwo nowinek w rolnictwie na terenach regularnie zalewanych. Zajmowali się uprawą roli tam, gdzie teoretycznie było to niemożliwe. O osadnikach olenderskich i ich dokonaniach można się dowiedzieć w Skansenie Osadnictwa Nadwiślańskiego w Wiączeminie Polskim.

„Stoją długimi szeregami / Zachodu słońca łowią blask / Niemienne zawsze i te same / Jakby w miejscu stanął czas” – tak w piosence „Mazowieckie wierzby” śpiewał Jerzy Połomski. Krajobraz naszego regionu kojarzony jest z tymi drzewami. Wiele z nich posadzili osadnicy z Niderlandów, Fryzji i północnych Niemiec, którzy kilkaset lat temu przybyli do Rzeczypospolitej w poszukiwaniu tolerancji religijnej i miejsca, gdzie mogliby prowadzić spokojne i dostatnie życie.

Rzędy wierzb stanowiły zapory dla niszczycielskiej kry lodowej podczas wiosennych powodzi. Z ich gałęzi wyplatano płoty, które stanowiły później doskonały materiał na opał. Olendrzy (lub olędrzy), bo tak ich nazywano, pozostawili po sobie nie tylko charakterystyczne rzędy drzew, lecz również bogate dziedzictwo kulturowe, o którym jednak na dziesięciolecia zapomniano.

Ocalić przed zapomnieniem

Z Żuław, gdzie pojawili się w XVI w., wędrowali na południe, by sto lat później zasiedlać tereny nadwiślańskie pomiędzy Płockiem a Warszawą. Miejsca zamieszkania, opuszczone przez nich po II wojnie światowej, można rozpoznać po zachowanych do dziś **charakterystycznych długich jednoczęściowych zagrodach, zwanych langhofami, sztucznych pagórkach – terpach, na których stawiali swoje zabudowania, czy właśnie rzędach wierzb.**

Lata powojenne nie sprzyjały dokumentowaniu i pielęgnowaniu tego dziedzictwa, kojarzonego – ogólnie rzecz ujmując – z niemieckością. Leonard Sobieraj, dyrektor Muzeum Mazowieckiego w Płocku, poszukując nowych kierunków rozwoju placówki, zaprosił na konsultację byłego pracownika płockiego muzeum, etnologa dr. Tadeusza Baraniuka. Ten zaś wśród sugerowanych tematów do badań zaproponował niepodjętą do tej pory przez muzealnych etnografów problematykę osadnictwa olenderskiego.

Jesienią 2006 r. odbył się pierwszy wyjazd w krainę olendrów. Objazd miał charakter rekonesansu. Celem była ocena stanu za-

”

POWSTANIE SKANSENU W WIĄCZEMINIE POLSKIM OŻYWIŁO LOKALNĄ SPOŁECZNOŚĆ, KTÓRA

WZNOWIŁA ZNANY Z CZASÓW
OLENDRÓW WYRÓB
POWIDEŁ BURACZANYCH

chowania kultury materialnej oraz pamięci mieszkańców o swoich dawnych obcojęzycznych sąsiadach. Ta, jak i następne ekspedycje, w których brali udział dyrektor płockiego muzeum i dwójka tamtejszych etnografów – Magdalena Lica-Kaczan i Grzegorz Piaskowski – pokazały, że **dziedzictwo niematerialne jest jeszcze bardzo bogate, ale z uwagi na słuszny wiek jego depozytariuszy – ulotne.** Należało więc jak najszybciej zająć się tematyką osadnictwa olenderskiego w sposób planowy i systematyczny.

Sprawą najpilniejszą okazało się rejestrowanie pamięci ostatnich świadków olenderskiego życia. Muzeum zorganizowało obozy naukowe z udziałem studentów etnologii uniwersytetów z całego kraju. W czasie eksploracji terenowych dość szybko stało się też jasne, że **na naszych oczach odchodzą charakterystyczne elementy krajobrazu kulturowego stworzonego przez olendrów.** Wówczas dyrektor Leonard Sobieraj podjął decyzję o założeniu nowego oddziału Muzeum Mazowieckiego w Płocku – Skansenu Osadnictwa Nadwiślańskiego w Wiączeminiu Polskim. – *Rozpoczęto intensywne poszukiwania obiektów do translokacji i zabytków do wyposażenia wnętrz. Olenderską kolekcję muzealną udało się znacząco rozwinąć, dzięki czemu możemy się poszczycić w pełni oryginalnym wyposażeniem zagród olenderskich prezentowanych w wiączemińskim skansenie* – mówi Leonard Sobieraj.

fot. M. Miłnarczyk/MJPu

Podróż w czasie

Tworzeniu placówki dokumentującej osadnictwo olenderskie na Mazowszu od początku towarzyszą fundusze europejskie. **Pierwszy projekt – „Adaptacja budynku kościoła ewangelicko-augsburskiego w Wiączeminie Polskim na potrzeby Skansenu Osadnictwa Nadwiślańskiego”** – był dofinansowany z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Dzięki niemu zaadaptowano na potrzeby muzealne i udostępniono do zwiedzania pierwszy obiekt przyszłego skansenu, czyli murowany kościół z 1935 r., w którym miejsce znalazła ekspozycja „Osadnictwo olenderskie na Mazowszu”.

To, jak skansen wygląda dziś, jest natomiast efektem realizacji projektu **„Rozbudowa Skansenu Osadnictwa Nadwiślańskiego w Wiączeminie Polskim”**, na który płockie muzeum uzyskało dofinansowanie z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego w kwocie prawie 3,3 mln zł. – *Rozbudowa skansenu polegała na: przygotowaniu infrastruktury, usypaniu terpu, wytyczeniu dróg, wykonaniu nasadzeń, wypleceniu łozinowych płotów, renowacji cmentarza, przeniesieniu budynków składających się na zagrody olenderskie, rekonstrukcji szkoły, budowie budynku użytkowego w formie ukazującej polską architekturę przedolenderską* – wylicza kustosz Magdalena Lica-Kaczan, kierownik Skansenu Osadnictwa Nadwiślańskiego. Przeniesiono tu też kilka budynków reprezentujących tradycyjne budownictwo olenderskie z sąsiednich wsi: langhof wraz z piwnicą z darniowej rudy żelaza z Kępy Karolińskiej, langhof z Białobrzegów, stodołę z Piotrkówka i suszarnio-powidlarnię z Rybaków.

W ramach projektu zbudowano parkingi i udostępniono nową wystawę planszową z opisami w językach polskim, angielskim i niemieckim, a kościół zyskał wyposażenie kinowe. Ponadto powstał internetowy katalog 100 zabytków olenderskich ze zbiorów muzeum, a pracom konserwatorskim poddanych zostało 80 zabytków ukazujących życie nadwiślańskich osadników. Znalazły one miejsce w aranżacjach ekspozycji wnętrz.

SKANSEN OSADNICTWA
NADWIŚLAŃSKIEGO
W WIĄCZEMINIE POLSKIM
**PIELĘGNUJE PAMIĘĆ
O OLĘDRACH, DAWNEJ
LUDNOŚCI TEGO REGIONU,
ALE TEŻ ANIMUJE
BIEŻĄCE WYDARZENIA**

Znaki tożsamości

Skansen Osadnictwa Nadwiślańskiego w Wiączeminie Polskim jest obecnie ważną instytucją pielęgnującą pamięć o dawnej ludności tego regionu, ale też animującą bieżące wydarzenia i mającą wpływ na samoidentyfikację dzisiejszych mieszkańców. Pamięć o olędrach jest pomocna w budowaniu tożsamości lokalnej, ale nie tylko. Odgrywa równie istotną rolę w wyjaśnianiu dziedzictwa kulturowego, w objaśnianiu cech charakterystycznego nadwiślańskiego krajobrazu kulturowego, a także w budowaniu marki produktu turystycznego. Skansen jest odwiedzany przez gości indywidualnych i grupy zorganizowane zarówno z Polski, jak i zagranicą, w tym potomków olędrów. Miejsce żyje, przez cały rok organizowane są tu liczne wydarzenia, np. noworoczny koncert kolęd, kiermasz wielkanocny, Święto Jana czy Powidlarnia. Imprezy kulturalne i działania edukacyjno-artystyczne wykraczają poza dorobek materialny osadników nadwiślańskich, obejmując również miejscową przyrodę i zagadnienia ekologiczne. Przykładami są spotkania przyrodnicze z ornitologiem i kiermasz wymiany nasion.

Projekt: Rozbudowa Skansenu Osadnictwa Nadwiślańskiego w Wińczeminie Polskim
Wartość projektu: 7,5 mln zł
Dofinansowanie z UE: ok. 3,3 mln zł

Powstanie skansenu ożywiło lokalną społeczność, która np. wznowiła znany z czasów olendrów wyrób powideł buraczanych – szybko stały się one rozpoznawalnym produktem regionalnym. Nowa instytucja kultury na mapie zachodniego Mazowsza zyskała status lokalnego centrum kulturowego, w którym uwaga lokalnej społeczności skupia się na olenderskim dziedzictwie nadwiślańskim. – *Dało się to zaobserwować jeszcze w trakcie rozbudowy skansenu, gdy w wyniku pozytywnego odbioru przedsięwzięcia mieszkańcy zaczęli ujawniać posiadane przez siebie obiekty związane z tematyką nadwiślańską, dzielić się informacjami* – zauważa kustosz Grzegorz Piaskowski, kierownik działu etnografii Muzeum Mazowieckiego w Płocku.

Istnienie instytucji pozwoliło stworzyć jedno „centrum olenderskie” na dużym obszarze, które może się stać bazą do dalszej eksploracji terenu, miejscem zdobywania informacji, zapoznawania się z kulturą osadników. Działalność wokół rozbudowy skansenu pozwoliła ośwoić tematykę spuścizny kojarzoną „z Niemcami” i znaleźć w niej lokalną wartość, jak również elementy tożsamości.

Muzeum ma konkretne plany rozwoju skansenu. Jego kolejnym obiektem stanie się kościół menonicki w pobliskim Nowym Wymysłu. Władze Samorządu Województwa Mazowieckiego przejęły już zabytek od Gminy Gąbin, a opiekę nad nim powierzyły właśnie muzeum. Remont budynku rozpocznie się prawdopodobnie w przyszłym roku. Jak zapowiedział dyrektor Muzeum Mazowieckiego w Płocku, odrestaurowany zabytek wpisze się w Szlak Osadnictwa Nadwiślańskiego. Będzie można do niego dotrzeć trasą ze skansenu w Wińczeminie Polskim (pieszo lub rowerem to ledwie 6 km, samochodem – niecałe 10). Celem jest stworzenie w Nowym Wymysłu centrum kultury menonickiej na Mazowszu.

Marek Rokita

ORGANIZATOR: MAZOWIECKA JEDNOSTKA WDRAŻANIA PROGRAMÓW UNIJNYCH

PATRONAT HONOROWY:

Marszałek
Województwa
Mazowieckiego

Komisja
Europejska

Znamy już laureatów konkursu Lider Ochrony Zdrowia 2022!

Ogłoszenie wyników odbędzie się
6 grudnia - podczas pierwszego dnia

Transmisja na:

funduszedlamazowska.eu

forumrozwojumazowska.pl

YouTube

FORUM ROZWOJU
MAZOWSZA
#eFEktUE

fot. Waldemar Goldziński (x3)

Świt na cały dzień

Już od prawie stu lat budynek przy ulicy Lubelskiej w Zwoleniu jest kulturalnym centrum miasta. Niedawno, dzięki przemysłanej rozbudowie i gruntownej modernizacji, stał się jego wizytówką i powodem do dumy.

Budynek wzniesiono w 1929 r. jako remizę ochotniczej straży pożarnej i już wówczas był ważnym miejscem na kulturalnej mapie miasta. Po II wojnie światowej dobudowano garderoby dla artystów i szatnię. Od lat 50. funkcjonowało tam kino Świt, które cieszyło się największą popularnością w następnej dekadzie. Z czasem liczba widzów zaczęła spadać, a w trakcie transformacji ustrojowej w latach 90. kino w Zwoleniu przestało istnieć. Budynek został wynajęty pod działalność gospodarczą. Na szczęście nie trwało to długo. Mieszkańcy miasta zaprotestowali – woleli kino niż kolejną hurtownię. Po licznych rozmowach z OSP Urząd Gminy i Miasta przejął obiekt i oddał w użytkowanie miejscowemu domowi kultury.

Impuls do zmian

To jednak nie rozwiązało wszystkich problemów. Przez 20 lat działalności zmniejszała się liczba widzów. – *To był trudny czas dla kina* – mówi Anna Wieczerzyńska, dyrektorka Domu Kultury w Zwoleniu. – *Warunki dla widzów były niekomfortowe. Kino było już stare, zniszczone, wymagało remontu. Weszła cyfryzacja, a zakupienie nowego sprzętu przerastało możliwości finansowe urzędu miasta. Sprzęt był wciąż analogowy i psuł się* – dodaje.

Nie był to mimo wszystko czas stracony. To wtedy swoją działalność zaczynały różne zespoły i grupy, jak ta, z której miasto jest szczególnie dumne, czyli Młodzieżowa Orkiestra Dęta Miasta Zwolenia (wówczas jeszcze funkcjonująca jako Miejska Orkiestra Dęta Miasta Zwolenia).

Dom kultury znów zaczął tętnić życiem. Instytucja potrzebowała większej i nowocześniejszej przestrzeni, co zostało ujęte w Lokalnym Programie Rewitalizacji Miasta Zwolenia na lata 2016-23. **Brak infrastruktury publicznej, w której można by realizować różne pomysły i rozwijać artystyczny potencjał mieszkańców, był jednym z najważniejszych impulsów do zabezpieczenia środków na modernizację i rozbudowę niemal stuletniego budynku kina Świt.** Równie ważne były względy dostępności i bezpieczeństwa. Kilka lat temu okazało się, że jeżeli obiekt nie przejdzie gruntownych zmian, może zostać całkowicie wyłączony z użytkowania – m.in. z powodu złego stanu technicznego.

Nowe szaty kina

Realizacja wspartego funduszami europejskimi (kwotą ponad 5,4 mln zł) **projektu „Wzrost dostępności oraz rozwój zasobów kulturowych poprzez rozbudowę i przebudowę zabytkowego kina «Świt» w Zwoleniu”** przyniosła radykalną zmianę. Stary i niefunkcjonalny budynek rozbudowano i zmodernizowano. Nie stracił swego wyjątkowego charakteru, stał się atrakcyjną i dostępną dla wszystkich – również osób z niepełnosprawnościami – nowoczesną przestrzenią, w której kwitnie kultura. Dziś to wielofunkcyjny obiekt, który jest po trosze i kinem, i teatrem, i salą koncertową. – *Oprócz przebudowy poprawiliśmy akustykę i zakupiliśmy nowe wyposażenie wewnątrz, w tym nagłośnienie*

”

W ZMODERNIZOWANYM
OBIEKCIE **MŁODZIEŻOWA
ORKIESTRA DĘTA MIASTA
ZWOLENIA MA SVOJE MIEJSCE
NA SALĘ PRÓB**, W KTÓRYCH
MOŻE BRAĆ UDZIAŁ OKOŁO
100 OSÓB

i nowy projektor laserowy. Sala stała się lepiej nagłośniona, z lepszą akustyką, no i efekt wizualny został znacznie poprawiony – mówi Piotr Wajs, kierownik Referatu Rozwoju Gospodarczego Urzędu Miejskiego w Zwoleniu.

Budynek jest nowoczesny, lecz zachował swój charakter, elewacją i detalami wewnątrz nawiązując do czasów, w których go wybudowano. Nie mogło być inaczej – ulica Lubelska znajduje się bowiem w strefie ochrony konserwatorskiej układu urbanistycznego miasta Zwolenia, wpisanego do rejestru zabytków już w 1955 r.

W świat przez Świt

– *Powierzchnia zmodernizowanego obiektu zwiększyła się o 20 proc. Młodzieżowa Orkiestra Dęta Miasta Zwolenia zyskała swoje miejsce na salę prób, w których może brać udział około 100 osób. W kinie jest grafik zajęć, ponieważ służy ono wielu zespołom. Odbывая się w nim zajęcia taneczne, teatralne, rękodzielnicze, organizujemy koncerty, spektakle, spotkania: polityczne,*

patriotyczne i biznesowe – wymienia Anna Wiczerzyńska. Na widowni może dziś zasiąść około 200 osób, a bywa, że przydałoby się więcej miejsc. Rocznie przez salę nowego Świtu przewija się około 30 tys. korzystających z bogatej oferty wydarzeń kulturalnych. Popularnością cieszą się np. występy Chóru Kameralnego Domu Kultury w Zwoleniu, który w ubiegłym roku obchodził 10-lecie działalności, oraz wspomnianej Młodzieżowej Orkiestry Dętej, która dzięki polepszonej warunkom do prób odnosi coraz większe sukcesy na arenie krajowej i między-

narodowej. Najnowszym jest złoty medal przywieziony przez młodych muzyków z Kerkrade w Holandii – z odbywającego się co cztery lata Światowego Konkursu Muzycznego, nazywanego też muzyczną olimpiadą.

Realizacja projektu umożliwiła również rozszerzenie działalności o imprezy cykliczne rangi ogólnopolskiej, np. Andrzej-kowy Konkurs Tańca czy Ukryty Talent. Co roku odbywa się również np. PREZART, czyli Prezentacja Twórczości Artystycznej Zespołów Domu Kultury w Zwoleniu, podczas której występują zwoleńskie zespoły artystyczne działające w ramach domu kultury. Dzięki nowoczesnej technice estradowej organizowane są koncerty i spektakle z udziałem artystów sceny polskiej. – *Kino ożywiło naszą zwoleńską kulturę. Teraz ludzie są bardziej wymagający i lubią miejsca, w których czują się dobrze, wygodnie. A nasze kino takie właśnie jest – przyjazne dla odbiorcy. Bardzo się cieszymy, że je mamy* – podsumowuje Anna Wiczerzyńska.

Marek Rokita

” PO REMONCIE BUDYNEK
KINA ŚWIT NIE STRACIŁ
SWEGO WYJĄTKOWEGO
CHARAKTERU. **DZIŚ TO
WIELOFUNKCYJNY OBIEKT
DOSTĘPNY RÓWNIEŻ DLA OSÓB
Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI.**
TO PO TROSZE I KINO, I TEATR,
I SALA KONCERTOWA

Projekt: Wzrost dostępności oraz rozwój zasobów kulturowych poprzez rozbudowę i przebudowę zabytkowego kina „Świt” w Zwoleniu

Wartość projektu: 6 mln zł

Dofinansowanie z UE: 4,5 ml zł

CYKL **KONFERENCJI**
REGIONALNYCH
#FEnomenUE

O PRZYSZŁOŚCI MAZOWSZA Z FUNDUSZAMI EUROPEJSKIMI DYSKUTOWANO PODCZAS KONFERENCJI REGIONALNYCH

RELACJE DOSTĘPNE TYLKO NA KANALE
FUNDUSZE EUROPEJSKIE NA MAZOWSZU

Bądź zawsze na bieżąco

Fundusze Europejskie dla Mazowsza

MJWPU

www.funduszedlamazowsza.eu